141094

Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1994 йил 1 октябрь • Шанба • № 77 (14238) ترکستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ МАМЛАКАТ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ХОДИМЛАРИГА ТАБРИГИ

Муҳтарам муаллим ва мураббийлар, қадрли устозлар!

Аввало сизларнинг барчангизни қутлуғ байрамларингиз билан муборакбод этаман.

Фарзандларимизни Ватанга садоқат руҳида тарбиялаётган, уларнинг қалбида олижаноб фазилатларни қарор топтираётган инсонлар ҳамиша эъзозга лойиқдир.

Сизлар мустақил юртимизнинг эртанги тақдирини ўз қўлига олгувчи, ёш авлод шуурига маърифат ва эзгулик нурларини сингдиришда улкан хизмат кўрсатаётган кишиларсиз.

Сизлар заҳматли меҳнатингиз билан Истиқлол моҳиятини, масъулиятини теран англайдиган, ота-юрт шон-шавкатини етти иқлимга ёядиган авлодни ўқитиб, тарбияламоқдасизлар. Зеро, биз сизларнинг илму салоҳиятингиз юксаклигига таяниб, маърифатли давлат қуриш йўлини танлаб олганмиз.

Сизнинг зиммангизда дунё илм-фани, маданияти тараққиётига улкан ҳисса қўшган, тафаккур зиёси билан башариятга нурли йўл кўрсатган улуғ аждодларимизга муносиб ворисларни тарбиялаб вояга етказишдай эзгу вазифа турибди. Шундай шарафли вазифани адо этишда сизларга куч-қувват, сиҳат-саломатлик тилайман.

Ислом КАРИМОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

Ҳарбий ва муқобил хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган шахсларни қуролли кучлар, чегара ва ички қўшинлар сафларидан заҳирага бўшатиш ва фуқароларни муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга навбатдаги чақириш тўғрисида

"Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида" ва "Муқобил хизмат тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Ҳарбий ва муқобил хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган шахслар Ўзбекистон Республикасининг Қуролли кучлари, чегара ва ички қўшинлари сафларидан заҳирага бўшатилсин.

2. 1967-1976 йилларда туғилган, чақириқ муддатини узайтириш ҳуқуқига эга бўлмаган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари 1994 йилнинг октябрь-ноябрь ойларида муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга чақирилсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигига чақирилувчиларнинг ҳарбий хизматга олинмаган ресурсларини ҳокимиятлар, вазирликлар, идоралар, корпорациялар, концернлар, уюшмалар ва ташкилотлар буюртманомалари бўйича, чақирилувчининг яшаш жойидан қатъи назар, меҳнат ресурслари чекланган жойларда, шунингдек, қурилиш, транспорт, алоқа, соғлиқни сақлаш, ижтимоий таъминот, коммунал ва қишлоқ хўжалиги объектларида фойдаланиш мақсадида муқобил хизматни ўташ учун йўллашга рухсат этилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри, 1994 йил 30 сентябрь

Олий таълим: Ўзбекистон—Туркия

ВАТАННИНГ КАМОЛИ СИЗ БИЛАН...

Истиқлол ёшлар учун янги маърифий уфқлар очди. Мактабларда ва олий ўқув юртларида аъло баҳоларга ўқиётган ёшлар хорижий илм даргоҳларида таълим олиши бугун янгилик эмас. Маърифатга чанқоқ иқтидорларни Мирзо Улуғбек, "Соғлом авлод учун" жамғармалари махсус стипендиялар билан рағбатлантириб келаётир.

Президентнинг Давлат стипендияларига сазовор бўлаётган ёшлар ҳам оз эмас. Эрта бир кун улар орасидан алломалар, шоиру адиблар, мураббийлар етишиб чиқишига зарра шубҳа йўқ. Зеро, уларнинг томирида ал-Хоразмийлар, Улуғбеклар, ибн Синою Берунийлар қони оқаётир.

Истиқлол шарофати туфайли 1992 йилдан бошлаб мамлакатимиз Туркия билан ўзаро талабалар алмашинувини йўлга қўйди.Бундан кўзда тутилган мақсад томонларнинг манфаатдорлигидан келиб чиқиб саноат ишлаб чиқаруви, технологик жараёнлар, иқтисод, банк иши, суғуртачилик, маркетинг, менежер, менежмент, электрон ҳисоблаш машиналари, радио-электроника муҳандислиги, озиқ-овқат саноати технологияси, меъморчилик ва хорижий тиллар каби қатор ихтисосликлар бўйича юқори малакали мутахассислар тайёрлашдан иборатдир. Шундай ихтисосликни эгаллаб келиб, юрт ишига камарбаста бўламан деган ниятда Туркияга отланган фарзандларимиз 37 шаҳардаги 60 ўқув юртининг 83 ётоқхонасига тарқоқ жойлашиб ўқий бошлашди.Албатта, уларнинг қандай таълим олаётгани, турмуши қандай кечаётгани ҳеч биримизни лоқайд қолдирмайди. Шунинг учун ҳам яқинда — сентябрь ойининг 19-27 кунлари ҳукумат комиссияси қардош Туркияда бўлиб, талабаларимиз шароитини изчил ўрганишди ва фойдали тадбирлар белгилаб қайтишди.

Ўтган ўқув йилида талабалар учун биз томонимиздан атиги иккита тарбиячи вакил тайинланган эди, бу йил уларнинг миқдорини ўнтагача етказишга келишиб олинди.

Янги ўқув йилида фарзандларимиз аввалгидек турли жойдаги 37 шаҳарда эмас, балки фақат Анқара, Бурса, Измир ва Истамбулдаги мавжуд 14 университет ҳамда лицейда ўқишларини давом эттиришига қулайлик яратилди, қолаверса, улар ҳар қайси шаҳарда бирга бўлиб, бир ётоқхонада истиқомат қилишади. Уларга бош-қош бўлиш учун ҳар бир шаҳарда биттадан бош вакил тайинланади.

Шуни мамнуният билан қайд этиш кераккки, талабаларимиз стипендия ва китоб харид килиш учун бериладиган маблағ миқдори юз фоизга қадар оширилишига муваффақ бўлинди. Ўқув йили мобайнида аввалгидек бир эмас, балки икки марта кийим-бош билан таъмин этилади.Шунингдек, Ўзбекистон талабалари текин тиббий ёрдам, шаҳар транспортидан фойдаланиш каби қатор имтиёзларга эга бўлиши ҳақида ҳам келишилди.

Албатта, бу фарзандларимизнинг аҳил-тотув яшашлари ва изчил ўқишларига қулай шароит туғдиради.Табиийки, ўтган ўқув йилида ёмон ўқиган талабалар бундан бенасиб бўлишди.Тағин шундай ихтисосликлар борки, юртимиз олий ўқув юртларида ҳам бу соҳа бўйича комил илм олиш мумкин. Бу каби ихтисосликда таълим олаётган талабалар ўқишни юртимиз олий ўқув юртларида давом эттиришади.

Ким қаерда ўқимасин, унинг олдидаги бирламчи вазифа — илм олиш, комил инсон бўлиб етишиш, эрта бир кун юрт ишига камарбаста бўлишдир. Зеро Ватаннинг камоли сизнинг нечоғли маърифатли бўлишингизга боғлик, азиз ёшлар!

КУН ҲАМ ШАРҚДАН, ОЙ ҲАМ ШАРҚДАН ЧИҚАДИР...

Маънавият, маърифат умумбашарий ва миллий қадриятлар

Қадим-қадимдан одамзод кўкка учишни орзу қилган — Икар қанот ясаб фалакка талпинган.

Инсоннинг бир қаноти маънавият бўлса, бир қаноти маърифатдир.

Истиқлолимизнинг дастлабки кунлариданоқ маърифат сарчашмаларига алоҳида эътибор қаратилди. Юртбошимизнинг "Ўзбекистон ижодкор ёшларини давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш чоралари тўғрисида"ги қарорига асосан ҳозирга қадар вилоят марказларида яшаб ижод қилаётган 293 ёш иқтидор, Тошкент шаҳрида 18 навқирон зиёли уй-жой билан таъминланди.

Куни кеча мамлакатимизнинг яна 54 нафар шоирию адиби Тошкентда янги уйининг калитини олишди...

Истиқлол меваси бўлмищ "Маънавият ва маърифат" жамоатчилик маркази кўламли фаолият бошлади ва унинг нашри — янги журнал — "Тафаккур"нинг нишона сони ёруғлик кўрди...

Мир Алишер Навоий номидаги Давлат мукофоти таъсис этилди ва дастлаб юрт истиқлоли йўлида фидо бўлган Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат каби улуғ сиймолар бу мукофотга муносиб кўрилди. Абдулла Қодирий номида, шунингдек, ёш муаллифлар учун республика Давлат мукофотлари таъсис этилди...

Ўзбек халқининг маънавияти ва маърифатини, миллий қадриятлари ва онгини юксалтириш йўлидаги беқиёс хизматлари учун улуғ адибимиз Абдулла Қодирий мамлакатимизда биринчи бўлиб "Мустақиллик" ордени билан тақдирланди. Бу халқимиз, раҳбариятимиз нечоғлик оқибатли ва маърифатга эҳтиромли эканлигидан шаҳодатдир.

Бугун "Қуръони Карим", "Ҳадиси шариф" ҳар бир хонадонда нури ҳидоят таратиб турибди. Яссавий, Баҳоуддин, Амир Темур, Улуғбек каби улуғ аждодлар руҳлари шод этилмоқда...

8963 мактаб, 140 гимназия, 49 мактаб-боғда беш миллионга яқин ёшлар таълим олаётир. Албатта, улар — келажак насл темирқанот бўлсин десак, маънавият ва маърифат чашмалари янада тошиб чиқишига замин яратиш галдаги вазифадир.

Хуршид ДАВРОН,
Республика "Маънавият ва маърифат" жамоатчилик маркази раҳбарининг биринчи ўринбосари.

МАЪНАВИЙ БИРЛИК КАФОЛАТИ

Республика Олий Кенгашининг сўнгги сессиясида Президентимиз томонидан олға сурилган шиорларнинг ҳар бири маънавият ва маърифатнинг юксалиши билан боғлиқ. Жамиятдаги тинч-тотувлик ҳам, қонун устиворлиги-ю ҳар бир фуқаро ҳақ-ҳуқуқининг таъминланиши ҳам, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотлар равнақи-ю давлатчилигимиз мустаҳкамланиши ҳам истиқлолимизнинг маънавий замини устида яратилади. Маънавий юксалиш инсоннинг, жамиятнинг ва давлатнинг юксалишидир. Араб файласуфи Ал-Хорисий "Менга маданий-маънавий бирлик кафотлатини беринг, мен сизга бирликнинг бошқа барча турларининг кафолатини бераман" деб бежиз хитоб қилмаган. Маънавий бирлик инсон камолоти ва жамият равнақи таъсир этадиган энг асосий омил саналади. Бу маънавий бирлик комил инсонлар бирлигидир. Ҳазрат Навоий бундай кишиларни аҳли маъни деб таърифлайдилар. Аҳли маъни аниқ мақсадга эга, миллатпарвар, тараққиётчи, демак тафаккурли инсонлардир. Тафаккур эса ҳақиқатни англашдир.

(Давоми 2-бетда).

ОНА ТИЛИМ

Жарангдор оҳанг билан,
Товланган минг ном билан,
Кириб келдинг шон билан,
Она тилим — жон тилим.
Аждодлардан қолган дур —
Ҳар сўзинг мисли болдир,
Бу антиқа бир ҳолдир,
Она тилим — жон тилим.
Сен — кечмишим, борлиғим,
Қувончим, кўзёшлигим,
Азизим, ардоқлигим —
Она тилим — жон тилим.
Илҳом бердинг Сафарга,
Чорлаб юртни зафарга,
Қанотсан дўсту-ёрга,
Она тилим — жон тилим.

Сафар ХОННАЗАРОВ,
"Соғлом авлод учун" нишони соҳиби, ўқитувчи.

Маънавият ва маърифатни юксак даражага кўтарайлик! Умумбашарий ва миллий қадриятларни уйғунлаштириш негизида миллий онг ва демократик тафаккур тарбиясини кучайтирайлик!

Ислом КАРИМОВ

ХАЛҚАРО СЕМИНАР ЯКУНЛАНДИ

30 сентябрь куни эрталаб Тошкентда ўтаётган ЕХҲКнинг халқаро анжумани ўзининг бешинчи йиғилишини бошлади. Унда Голландия вакили доктор Ари Блуд "Низоларнинг олдини олиш бўйича ЕХҲК тадбирлари ҳамда уни қўллаш стратегияси", Россия Федерацияси ташқи ишлар вазирлиги вакили И. Блатов "ЕХҲКнинг иқтисодий ва экологик соҳадаги фаолияти: янгича ёндошувлар", Ўзбекистон республикаси ички ишлар вазирининг биринчи ўринбосари К. Бурхонов "Гиёвандликка қарши курашда Ўзбекистон республикасининг халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлиги", Стокгольм илмий-тадқиқот институти вакили Ж. Лаховский "ЕХҲКнинг янги вазифалари: қуролланишни назорат қилиш ва хавфсизлик соҳасидаги ҳамкорлик", Ўзбекистон республикаси Бош вазирининг ўринбосари С. Саидқосимов "Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрни" мавзуларида маъруза қилдилар. Маърузалар юзасидан мунозара ўтказилди.

***

Тушдан кейин халқаро анжуманнинг якунловчи йиғилиши бўлди. Уни Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири А. Комилов бошқарди. ЕХҲК Бош котиби В. Хойнк, Стокгольм илмий-тадқиқот институти директори А. Ротфельд, институт тадқиқотчиси В. Барановский, ЕХҲК котибияти бўлим мудири П. Свитальски ва бошқалар анжуман давомида қилинган маърузалар, мунозаралар фойдали бўлганини таъкидладилар. Инсон омили, хавфсизликни таъминлаш, ЕХҲК аъзолари ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаш, гиёвандликка қарши кураш, атроф-муҳит муҳофазаси сингари масалалар бўйича амалий таклифлар ўртага ташлангани қайд этилди. Анжуман мутасаддилари Марказий Осиё республикаларида ўтган семинарлар Тошкентда якунланганини айтиб, у самарали бўлганини қайд этдилар.

ЕХҲКнинг умумий масалалар бўйича халқаро семинари ўз ишини якунлади.

***

Шу куни семинар якунига бағишланган матбуот конференцияси бўлиб ўтди.

А. Комилов ва В. Хойнк журналистларнинг кўплаб саволларига жавоб қайтардилар.

(ЎзА).

Эртага—Халқ таълими ходимлари куни

ЮРТ ОСТОНАСИ ҚАЕР?

110 - мактаб ҳаётидан бир лавҳа

Юрт остонаси: ўз бағрида ҳур авлодни асраб-авайлаётган мактаб, боғча, яслилар; остонанинг қанчалар озода, тартибли бўлиши асосан уй эгасига боғлиқ.

Юрт остонаси — мактабларда янги ўқув йилининг бошланганига ҳам анча бўлиб қолди. Таълим тизими, умуман, мактаб ҳаёти қандай кечяпти? Шу каби саволларга жавоб топмоқ ниятида, кўп марта илиқ фикрлар билан тилга олинган пойтахтдаги 110-мактаб меҳмони бўлдим.

Тўрт томонга ўқилса, ўқилиб, ўқилмаса ҳам номига илиб қўйилган, шиорли мактаблардан фарқли ўлароқ оддий мактаб. Оддийликда, камтарликда эса сир кўпроқ.

ЯНГИ ДАРС ВА ЯНГИЧА ҚУВОНЧ

Замон, тузум ўзгарди. Кечагина доҳий ҳақидаги қўшиқ билан дарс бошланиб — тугаши тарихнинг қайсидир бир варақларида қолиб кетди. Бугун диллар тубидан жой олган қўшиқ — истиқлол мадҳияси дарсликларнинг илк саҳифасидан ўрин олди. Буюк кашфиётлар, янгиликлар ҳаётни безаётир.

— Истиқлолнинг бизга берган катта қувончи биринчи дарс — Мустақиллик дарсининг ўтилиши, — дейди мактаб илмий бўлим мудираси Замира опа Алиева. Бу дарсни номигагина ўтиш, назаримда, гуноҳдек. Чунки бу дарсда нафақат истиқлол ҳақида, балки ўзбекнинг улуғ ўтмиши ва келажаги ҳақида ўқувчилар маълумот олиб, бир нимага эга бўладилар. Бу дарс орқали юртни севишга, Ватандаги бор нарсаларни ардоқлашга ўрганишади.

Янги дарснинг номи ҳам башоратли "Ўзбекистон — келажаги буюк давлат!"

МАКТАБ ҲАҚИДА КИЧКИНА МАКТУБ

110-мактаб. Бултур бу мактаб 270 полапонини учирма қилди. Улар эса бир неча олий ўқув юртларининг қўнимли қушларига айланди.

Бу мактабнинг оғиз тўлдириб мақтанса бўладиган ютуқлари кўп. Ана шундай энг катта ютуқларидан бири, ўтган ўқув йилида мактаб ўқувчилардан беш нафари физика фани бўйича ўтказилган халқаро турнирда қатнашиб, инглиз тилида гаплашиб, 38 давлат ўқувчилар ичидан фахрли 4-ўринни эгалладилар. Бу йил эса ўша 5 нафар ўқувчи номига Польшадан таклифнома келди.

1992—93 ўқув йилидан бошлаб бу мактабда жадаллаштирилган таълим тизими жорий этилди. Бу синфларга ёзишни, чизишни билган, ҳарф танийдиган ўқувчилар саралаб олинди. Улар икки ойда "Алифбе"ни ўқиб тугатишади. Бу таълим тизими бугунги кунда бутун республика миқёсида оммалаштирилди. Ташкил этилган гимназия синфларида тўрт йиллик ўқув дастури уч йилда тугатилади. Конкурс асосида қабул қилинган ўқувчиларга 1-синфдан инглиз ва қўшимча тиллар ўргатилади. Бу гимназия синфини битирган ўқувчилар тўғридан-тўғри ўрта бўғимга ўтишади.

Давлат тили чуқурлаштирилган синфларнинг мавжудлиги, автомобиль йўллар институти билан ҳамкорликда очилган лицей синфларига ўқувчиларнинг қизиқиши катта.

ХУЛОСА ЁКИ ЮРТ ОСТОНАСИ БИЛАН ТАНИШГАНИМДАН КЕЙИНГИ КАШФИЁТЛАРИМ

Мактабда жорий этилган ўқув дастури одамни қувонтиради. Фанлар ҳам янгича: иқтисод, ритмика...

Ҳаёт шунақа, булоқдек қайнайверади. Шу булоқ сувидан қониб ичсанг ичасан, бўлмаса йўқ. Кун келади, сен остона ҳатлаб ҳаёт остонасига қадам қўясан. Бу остона эса жамият шахси деган унвонни сенинг бўйнингга илади. Бу унвонга садоқатинг эса кеча устозларингдан ўрганган илминг,

ОҚСОҚОЛЛАР ПАХТАЗОРГА ЧИҚИШДИ

Қийғос очилган пахталар ҳамма-ҳаммани далага, теримга чорлади. Суратдаги отахонлар ҳам "ё пирим" дея этакни кўтариб, далага отланишди. Дарҳақиқат, бу кун Бўка туманида "Ачамайли" жамоа хўжалигида яшовчи етти ёшдан етмиш ёшгача бўлган кишилар осмонўпар хирмон тиклаш учун бор кучларини ишга солмоқдалар.

СУРАТДА: (чапда) жамоа хўжалиги фахрийлар кенгашининг раиси Абдужалил Ҳожиқулов бир гуруҳ меҳнат фахрийлари билан далада.

Ж. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурват.

Янгича анъаналар

МАҲОРАТЛИ ҚУРУВЧИЛАР

Хонқада "Маҳорат" кўрик-танловларини ўтказиш чиройли бир анъанага айланмоқда. Яқинда ўтказилган навбатдаги беллашув қурувчилар ўртасида бўлиб ўтди. Бу тадбирларни ўтказишда Ёшлар Иттифоқи туман қўмитаси бош-қош бўлаётир. Хайрли ташаббусга тумандаги барча ташкилотлар бажонидил қўшилишмоқда. Натижада турли касблар бўйича ўтказилаётган мусобақалар ўзининг самараларини беряпти.

Икки кун давом этган кўрик-танловда олтита қурилиш ташкилотларининг етти нафардан иборат маҳоратли ишчилари иштирок қилдилар. Туман марказида қад ростлаётган Ойбек номли ўрта мактаб қурилишда оқлаш, бўяш, линолиум ёпиштириш, деразаларга ойна қўйиш сингари ўнлаб шартлар бажарилди.

Иш ҳажми икки кунга белгиланган бўлишига қарамасдан мусобақадошлар уни бир ярим кун ичида тугаллашди. Иш сифатига ҳам алоҳида эътибор берилди.

Шундай қилиб, ушбу беллашувда тумандаги 1-кўчма механизациялашган колонна бунёдкорлари ғолибликни қўлга киритдилар ҳамда 400 сўм билан тақдирландилар. Кейинги ўринлар эса 296 қишлоқлараро кўчма механизациялашган колона ҳамда "Хоразмкодетрой" трестига қарашли кўчма механизациялашган колонна азаматларига насиб қилди. Ғолибларга пул ва қимматбаҳо совғалар, фахрий ёрлиқлар топширилди.

К. ҚУРБОНОВ,
Ёшлар Иттифоқи Хонқа тумани қўмитасининг иккинчи котиби

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан Туркия Республикаси Миллий таълим вазирлиги ўртасида таълим, мутахассислар алмашиш ва тайёрлаш соҳасидаги ҳамкорликни янада ривожлантириш тўғрисида

БИТИМ

Қуйида Аҳдлашувчи Томонлар деб аталувчи Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ва Туркия Республикаси Миллий таълим вазирлиги, ўз мамлакатлари халқлари ўртасидаги муносабатларнинг яқин ва дўстона руҳда эканлигини тасдиқлаб,

Ўзбекистон ва Туркия ўртасида имзоланган икки томонлама ҳужжатларнинг қоидаларига асосланиб,

мутахассислар тайёрлашни ва ўқитиш сифатини янада яхшилашга интилиб,

ҳар иккала мамлакат томонидан ажратиладиган квоталардан оқилона фойдаланиш мақсадида, қуйидагилар тўғрисида келишиб олдилар:

1-МОДДА

Томонлар таълим соҳасидаги ҳамкорлик ҳақида эришилган келишувларни амалга ошириш борасидаги ижобий тажрибага асосланиб, таълим, илмий алоқалар ва мутахассислар тайёрлаш соҳаларида ўзаро манфаатли ҳамкорликни янада чуқурлаштиришга тайёрликларини изҳор этадилар.

Томонлар даставвал саноат, технология, фан ва маданиятнинг энг устивор соҳаларида юқори малакали мутахассислар тайёрлашдан ғоят манфаатдор эканликларини билдирадилар. Уларнинг сони, ихтисосликлари ва мутахассис тайёрлаш йўналишлари Ўзбекистон ва Туркия таълим вазирликлари томонидан ҳар йили ўзаро келишилган ҳолда белгиланади.

Томонлар 1994-1995 ўқув йилидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси эҳтиёжидан келиб чиқиб, иқтисод, молия, банк иши, суғуртачилик, маркетинг, менеджер, туризм ва меҳмонхона бошқаруви, ЭҲМ ва радиоэлектроника муҳандислиги ҳамда бошқа зарурий соҳаларда (тўқимачилик, теричилик, озиқ-овқат саноати технологияси, меъморчилик, инглиз тили ва бошқа) олий маълумотли мутахассислар тайёрлашга келишиб олдилар.

2-МОДДА

Томонлар мунтазам равишда меъёрий-ҳуқуқий, йўриқнома, ўқув-услубий ва режалаш ҳужжатлари билан алмашиб туришга, таълим тизимлари масалалари бўйича уларни тан олинган жаҳон андозалари даражасида яқинлаштириш мақсадида турли шакллардаги қўшма учрашувлар ўтказиб туришга рози бўлдилар.

3-МОДДА

Томонлар ҳар икки давлатнинг амалдаги таълим тизимидаги маълумот, ҳамда илмий унвонлар ҳақидаги ҳужжатларнинг эквивалентлигини ўрганиш ва баҳолаш учун маслаҳатлашувлар ўтказадилар.

4-МОДДА

Томонлар фан, техника ва технологиянинг ҳар икки мамлакат учун устивор йўналишлари бўйича халқаро андозалар даражасидаги мутахассислар таъминлашни, уларни ўқитишни Ўзбекистонда — Тошкент шаҳрининг, Туркияда эса Анқара, Истанбул, Измир ва Бурса шаҳарларининг етакчи олий ўқув юртларида амалга оширишга келишиб олдилар.

5-МОДДА

Томонлар 1994-1995 ўқув йилида Ўзбекистондан Туркияга бориб таҳсил оладиган талабаларнинг умумий сони 407, лицей ўқувчиларининг — 23 нафарлигини, Туркиядан Ўзбекистонга келиб ўқийдиган талабаларнинг сони эса 131 нафар эканлигини қайд этдилар.

6-МОДДА

Томонлар олий маълумотлилардан изланишлар олиб бориш мақсадида ўзаро стажер-тадқиқотчилар алмашадилар. Бу соҳада 1994-1995 ўқув йилидан бошлаб Ўзбек тарафи 10 нафар, Турк тарафи 4 нафар стажер — тадқиқотчиларини жўнатадилар. Ўзбек стажер-тадқиқотчиларига Турк тарафи, Турк стажер-тадқиқотчиларига эса Ўзбек тарафи ўз мамлакатларида маъқул кўрилган ҳаражатни тўлашга рози бўладилар. Бу стажер-тадқиқотчилар ўз миллатига мансуб талабаларнинг таълим олишларига ёрдам этадилар ва уларнинг тарбиявий ишлари билан машғул бўладилар. Стажер-тадқиқотчилар талабалар қоладиган ётоқхоналарда жой билан таъминланадилар.

7-МОДДА

Томонлар юборувчи Томоннинг Тошкентдан Истанбулгача ёки Истанбулдан Тошкентгача ва қайтишга сарфланадиган йўл ҳаражатларини ўз зиммасига олишни тасдиқлайдилар. Талабаларнинг мамлакат ичкарисидаги таълим-тарбия ва амалиёт ўтиш билан боғлиқ йўл ҳаражатларини қабул қилувчи Томон ҳисобидан тўлашга ҳаракат қилинади.

Қабул қилувчи Томон:

а) Ҳар қандай тиббий хизматлар бепул амалга оширилади. Ўқиётган мамлакатда соғлиғини таъминлаш мумкин бўлмагани ҳақида тиббий муассаса қарор берса, ўз мамлакатига жўнатиш ҳаражатлари тўланади.

б) Ҳар йили ҳар бир талабага китоб харид қилиш учун ёрдам пули ажратади. Турк Томони 1994-1995 ўқув йилида ушбу маблағни ўтган йилга қараганда икки марта орттиради. Ўзбек Томони белгиланган тартибда ўқув китоблари билан таъминлайди.

в) Университет ва ётоқхоналарнинг кутубхонаси, спорт заллари, маданий ва истироҳат жойларидан барча талабаларга бепул фойдаланиш ҳуқуқи берилади.

г) Турк Томони ўзбек олий таълим талабаларига тўланадиган ойлик стипендия миқдорини 1 октябрь — 31 декабрь 1994 йил оралигида 2.000.000 турк лирасига кўтаришга қарор берди.

Ўзбек Томони турк олий таълим талабаларига мамлакатида маъқул кўрилган шартлардаги миқдорда стипендия беради.

д) Талабалар ҳар йили икки марта (қишлик ва ёзлик) кийимбош билан таъминланадилар.

е) Ўқитувчи ва талабалардан ҳар турли виза, мамлакатга кириш ва шунга ўхшаш тўловлар талаб этилмайди.

Бу битимга кўра ўқитувчи ва талабаларнинг мамлакатларига кетиш ва келишларида тайёра чипталари қолаётган мамлакат пул бирлигида сотилади.

8-МОДДА

Томонлар бир-бирига профессор лавозимидаги олий таълим ўқитувчиларини жўнатадилар. 1994-1995 ўқув йилида Турк Томони 4 (Анқара, Истанбул, Измир ва Бурсадаги университетларига), Ўзбек Томони 1 турк профессорини (Тошкентдаги университетларга) қабул қилади.

Томонлар мазкур ходимларга ўз мамлакатларида ушбу лавозимга белгиланган ойлик маошни тўлайдилар. Ушбу ходимларни турар жой ва иш шароитлари билан таъминлайди.

9-МОДДА

Ҳар икки мамлакат халқларининг маънавий ва ахлоқий урф-одатларига, уларнинг тарихий-маданий тафаккурига, халқаро ҳуқуқ меъёрларига асосланиб, Томонлар таълим жараёнини сиёсатга боғламасликка, талабаларга бирон-бир кўриниш ёки шаклда сиёсий таъсир ўтказилишига йўл қўймасликка келишиб олдилар.

10-МОДДА

Томонлар ўзбек-турк лицейларининг фаолиятини 1995-1996 ўқув йилларида ажнабий тиллар ва бошқа малакаларни янада ривожлантириш мавзусида келишиб олдилар.

Ўзбекистон Республикасида Туркия Республикаси Миллий таълим вазирлиги томонидан очилган лицейлар Ўзбекистон Республикасининг таълим соҳасига тегишли қонунларига мувофиқ ҳолда ва бу қонунларга зид бўлмаган ҳолда Туркия Республикасида ишлатилган таълим низоми ва қонунларига асосланиб фаолият кўрсатадилар.

Турк томони, қуйидаги мажбуриятларни ўз зиммасига олади:

— лицейларни мунтазам ҳолда керакли ўқув мосламалари билан таъминлаш;

— лицейларга кириш ва мавжуд системага кўра ўргатиш учун тестлар ва дастурлар билан таъминлаш;

— етарли даражада ўқитувчиларни юбориш.

Ўзбек томони қуйидаги мажбуриятларни ўз зиммасига олади:

— Туркия томонидан очиладиган лицейларни вилоятлар марказида бинолар билан таъминлаш;

— ушбу биноларнинг ўқув жараёнига мос бўлиши учун таъминот ва мувофиқлаштириш ишларини тезлатиш;

— ушбу лицейларнинг маъмурият ва ўқитувчиларини бепул турар жойлари билан таъминлаш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорини бажариш;

— Туркиядан ўқув мосламаларини келтиришда Ўзбекистонда божхона ва бошқа ташкилотларнинг солиқларидан озод қилиш ва Ўзбекистонга етказиш ишларида ёрдам бериш.

11-МОДДА

Томонлар ушбу битимда кўрсатилган мажбуриятларни бажариш фаолиятларини режалаштириш, координация, баҳолаш учун ва пайдо бўладиган янги эҳтиёжларга кўра ушбу соҳада ривожлантиришни таъминлаш мақсадида 6 кишидан (ҳар томондан 3 киши) иборат доимий комиссияни ташкил қиладилар. Ушбу комиссия ҳар 6 ойда йиғилиб, юқорида кўрсатилган ҳамкорликнинг устивор йўналишларини белгилаш ишларини олиб боради.

12-МОДДА

Ушбу Битим имзоланган кундан бошлаб кучга киради ва беш йил давомида амал қилади, кейинчалик Томонлар Битимнинг амал қилишини тўхтатиш ҳақидаги ниятини унинг амал қилиши муддати тугашидан олти ой аввал ёзма равишда бир-бирини хабардор қилмаса, ўз-ўзидан кейинги беш йилликка узаяди.

Анқара шаҳрида 1994 йил 22 сентябрда икки нусхада ўзбек ва турк тилларида тузилди, ҳар икки матн бир хил кучга эга.

Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазири	**Туркия республикаси миллий таълим вазири**
Оқил САЛИМОВ	**Невзат АЁЗ**

ЧЎЛПОН

УЛУҒ ЙЎЛДА

Йўлимизда чўллар, сувлар, денгизлар,
Бош учини таниб бўлмаслик излар.
Шу изларни босиб, денгизлар кечиб,
Буюк амал билан борамиз бизлар.

Юракдаги сақлаб борган амаллар
Йўллардаги денгизлардан улуғроқ.
Эзилганлар тилак тилар бу йўли
Бурунгидан тўлуқроқ.

Маҳкам қилиб боғланилган камарлар,
— Тезрак!
— Қанот!
Қушлар янглиғ учайлик.
Кенг чўллардан, денгизлардан кечайлик,
Шарқнинг эски чигалини ечайлик!

1920 йил

КУН ҲАМ ШАРҚДАН, ОЙ ҲАМ ШАРҚДАН ЧИҚАДИР

Маънавият, маърифат, умумбашарий ва миллий қадриятлар

Улуғ аждодларимиз

ЖАҲОНГИР ТАЪРИФИ

Амир Темур ҳатто Македонский ва Цезардан ҳам устунроқ бўлган. Натижада жаҳонгирлик ва фатҳу зафарда Темур улардан ўзиб кетган.

Ду СЕНКСЙОН,
Француз муаррихи

АМИР ТЕМУР ДЕЙДИКИ:

Қувваи ҳафизаси кучли инсон ҳар қандай мушкулу мушкулодни осон қилиш йўлини топа олади.

***

Имонли одам хиёнат қилмайди, қариндош-уруғлари, элу халқнинг ор-номусини ҳимоя қилади, ҳалоллик ва покликни фазилат деб билади.

***

Адлу эҳсон билан жаҳон гулшани обод бўлади.

***

Шижоатли кишиларни дўст тут, чунки, Тангри таоло жасур кишиларни ардоқлайди.

***

Яхши одам юрт тузар, ёмон одам юрт бузар.

АЛГЕБРАНИНГ ОТАСИ

"Ал-жабр ва ал-муқобалани ҳисоблаш ҳақида қисқа китоб"ида... ал-Хоразмий дунёда илк бор алгебрани фан сифатида шакллантирди ва математиканинг шу соҳасининг ривожланишига асос солди. Ундаги "ал-жабр" сўзидан бутун дунё фанида ишлатиладиган алгебра атамаси келиб чиққан. XII асрда бу рисола Европада икки марта лотин тилига таржима қилинган...

Ал-Хоразмийнинг "Ҳинд ҳисоби ҳақида" арифметик рисоласи ҳам дунё фани тараққиётида катта ўрин эгаллаган... Бу рисолада ал-Хоразмий исми лотин талаффузида Algorizmi деб берилган. Бу исм кейинчалик ҳозирги замон ҳисоблаш фанида кенг тарқалган "алгоритм" атамасига айланган...

Нуқтаи назар

ЖАҲОННИ МАҲЛИЁ ЭТАЁТГАН ДИЁР

Ўзбекистон Давлат мадҳиясида: "Улуғ халқ қудрати жўш урган замон, Оламни маҳлиё айлаган диёр!"деган фалсафий сатрлар бор. Ҳақиқатан ҳам халқимиз қадим-қадимдан ўзининг жасоратини намоён этиб, ҳар хил босқинчиларга мардона курашган, буюк маданият яратган, қудратли давлат тузган. Амир Темур саройидаги испан элчиси Р. Г. Клавиха ўзининг кундаликларида: "Бу халқ билан шоҳ (Темур) кўплаб улуғвор жасоратлар кўрсатди, кўплаб ғалабалар қозонди...", — деб ёзади.

Бугун мана шу халқ олдида буюк давлат яратиш мақсади қўйилган. Буюк давлат яратиш учун юртбошимиз Ислом Каримовнинг беш тамойилларидан бири бўлмиш қонуннинг ҳамма нарсадан устивор бўлиб, бунга ҳамма итоат этгандагина эришиш мумкин. Рус адибларидан бири: "Россиянинг фожиаси қонунларни йўклигида эмас, балки қонунларни бажарилмаслигида" деган. Буюк файласуф Афлотун: "Халқ қонунларга эҳтиёж сезиши ва уларни чуқур ўрганиши зарур, чунки улар кейинчалик халқнинг ўзига фойда келтиради", деб ёзади. Афлотуннинг фикрига кўра, қонунларни билмаган ва уларга бўйсунмаганлар қонунларни бемаъни дейишни хоҳлайди. Афлотун қонунларни ҳар қандай оқилликдан бениҳоя устун туришини тушунтиради. Мен кимларгадир кичик, аммо моҳият жиҳатидан катта бўлган айрим қонунлар бажарилмаётганлигини айтиб ўтмоқчиман. Давлатимизнинг Асосий Қонуни ҳисобланмиш Конституцияда маъмурий бўлинишлар "вилоят", "туман" деб кўрсатилганига қарамай, ҳамон "ноҳия", "район", "область" деб айтилишини нима деб баҳоламоқ керак?

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши 1991 йил 18 ноябрда "Ўзбекистон Республикасининг Давлат байроғи тўғрисида" қонун қабул қилди. Бу қонунга биноан Давлат байроғи доимий суратда Президент Маҳкамаси, Олий Кенгаш, ҳукумат, маҳаллий ҳокимиятлар, Ўзбекистоннинг доимий ваколатхоналари биносида кўтарилиши керак. Аммо шундай ҳоллар ҳам бўлаяптики, байрам муносабати билан кўтарилган байроқлар айрим жойларда қишин-ёзин қолиб кетмоқда. Натижада байроқ оқариб, ўзининг жозибасини йўқотмоқда. Балки байроғимиз илинган бино раҳбари ўзича байроқни ҳурмат қилаяпман деб, ўз садоқатини намоён қилмоқчи бўлаётган бўлса, қаттиқ янглишади. Бундай ҳоллар телевидениеда ҳам (ўзлари билмаган ҳолда) кўрсатилмоқда, яъни озиқ-овқат дўконлари, пахта тозалаш заводлари ва бошқа корхоналар дарвозалари тепасига осилган байроқларнинг олдида суҳбат уюштиришади. Байроқ тўғрисидаги қонуннинг 13-моддасида "байроқни беҳурмат қилганлар қонунларда белгиланган тартибда жазоланадилар", дейилган. Бундан 2-3 йил аввал АҚШ давлат байроғини ёққан шахс судланганлиги тўғрисида газетада ўқиган эдим. Бизда ҳам шундай қонун бор экан, демак, шу қонун бажарилаётганлиги тўғрисида матбуотда тез-тез маълумот берилса яхши бўларди.

Ҳозирги кунда Ўзбекистоннинг миллий, истиқлол мафкураси яратилмоқда. Мафкура деганда ўз қадрини англашни тушунаман. Ўз қадрини англаш эса Ватанни севишдан бошланади. Ватанни севиш деганда — унинг тимсоли бўлмиш Байроқ, Мадҳия, Герб ва Президентни ҳурматлаш тушунилади. Миллий мустақиллигимизнинг яна бир белгиси ўз пулимиздир. Ҳозир айрим бойваччалар тўйларда пулларни сочиши кишини ўйлантиради. Тўғри, қадимда тўйболалар устидан танга пуллар сочилган, аммо йирик пуллар эмас. У вақтларда "қистир-қистир" бўлмаган.

Айримлар Ватанни ҳимоя қилиш деганда қўлда автомат билан чегарада туришни тушунади. Аммо Ватанни қасам ичмасдан туриб ҳам севиш мумкин, бунинг учун маънавий соғлом бўлишимиз керак. Четдан келаётган ҳар хил иғвогарона, сафсатабозларга муносиб жавоб қайтармоқ лозим. Юртбошимиз Ислом Каримов моддий қийинчиликлардан чиқиш мумкин, аммо маънавий инқироздан чиқиш қийин, деганларида минг марта ҳақ эдилар. Таниқли шоир Жамол Камолнинг 70-йилларда ёзган бир шеъридан бир парчани такрорлашни яхши кўраман:

Душман қаҳримизга бериб тасалло,
Бир кун емирилар бизнинг қиличдан.
Ношудлик — офатдир, ношудлик — бало,
У очкўз қурт каби емирар ичдан.

Ҳақиқатан ҳам, "СССР деб аталган — душман" емирилди, аммо у қолдириб кетган ношудлик оз бўлса ҳам учраб турибди. Бизнинг асосий вазифаларимиздан бири мана шу ношудликни йўқотишдан иборат бўлмоғи керак. Ўзбекистон кўппартиявийлик сари қадам ташламоқда, ҳар хил сиёсий партиялар ташкил топаётгани қувонарли ҳолдир.

Республикамиз бозор муносабатларига ўтиш даврининг иккинчи босқичига қадам қўйди. Давлатимизда катта-катта ўзгаришлар содир бўлмоқда. Ёшлар ҳаётида ҳам ўзгаришлар бўлаётир, яқиндагина ўтган Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқининг XXY қурултойи навқирон авлод ҳаётида туб бурилиш ясади, десам янглишмаган бўламан. Қурултой юртбошимизнинг "Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!" деган сўзларини шиор қилиб олди, энди бошланғич ташкилотлар ўз ишларини шу шиорга мослаб олиб борсалар яхши бўларди. Эл деб, юрт деб яшаш ватанпарварлик дейилади. Шу ўринда ҳозир матбуотда гоҳ-гоҳда билдирилаётган, фалон корхонада чет эл аппаратуралари ўрнатилди. фалон жойда фақат чет эл маҳсулотлари билан савдо қилинади деган гапларга муносабатимни билдирмоқчиман. Япония иккинчи жаҳон урушидан тўла мағлуб бўлиб чиқди, шунда халқ олдида битта вазифа турарди: у ҳам бўлса, ўз маҳсулотлари билан четга чиқиш. Улар жуда тезлик билан жаҳон бозорига чиқдилар, чунки, ватанпарварлик биринчи ўринда эди улар учун.

Биз ҳам улардан устун турсақ турамизки, асло кам эмасмиз. Шу сабабли ўзимиз сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариб, жаҳонга чиқишимиз ҳамда ўз маҳсулотларимиздан ўзимиз фойдаланиб Ўзбекистон маҳсулоти тамғаси туширилган маҳсулотлардан фахрланишимиз керак.

Шарофиддин БАКИР ўғли ТЎЛАГАНОВ,
2-Тошкент Давлат тиббиёт институти Ўзбекистон тарихи кафедраси ўқитувчиси.

Улуғ аждодларимиз

ЮРТ АЗИЗ БИЛГАН....

"Ҳақиқат йўлида ҳеч қандай жазодан, қийноқдан қўрқмайман. Агар отмоқчи бўлсалар, кўкрагимни кериб тураман", деган эди Абдулла Қодирий ўлимга ҳукм этилишидан аввал. Ўшанда у орадан йиллар ўтиб, истиқлол қанот ёзишини, миллати эрки йўлида жонфидолиги учун озод Ватанининг биринчи "Мустақиллик" нишонига ноил бўлишини хаёлига келтирганмикан? Хаёлига келтирганмикан у — халқи ва раҳбарият ўзининг оқибатлигига муносиб оқибат кўрсатишини — Навоий мукофоти билан сийлашини?!

Бугун юзлаб мактаблар, кўчалар, хиёбонлар Қодирий номида ва унинг боғида ҳам адиб таваллудининг юз йиллиги муносабати билан ободонлаштириш жадал кетаётир. Ҳадемай бу гўшада Қодирийнинг ҳайбатли ҳайкали қад ростлайди (муаллифи — ҳайкалтарош Равшан Миртожиев).

Қадриятларимиз

ДАВЛАТ ТИЛИ ВА МИЛЛИЙ МУСТАҚИЛЛИК

БИРИНЧИ МАҚОЛА

Низомиддин МАҲМУДОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

Ўзбек тили туркий тилларнинг энг йирикларидан бири сифатида ер юзидаги қадимги тиллардан ҳисобланади. Бу тилнинг ёзма анъаналари ҳам бениҳоя бой бўлиб, бир неча юз йилликлар билан ўлчанади. Ўзбек тилининг ёзма адабий тил сифатидаги асослари ғазал мулкининг султони, улкан мутафаккир Алишер Навоий томонидан XV асрдаёқ яратилган эди. Бу тилда битилган беҳисоб ва беқиёс бадиият дурдоналари бугун жаҳон сўз санъати хазинасида ўзининг муҳташам ва мунтазам ўрнига эга.

Ўзбек тили ўзининг узоқ ва мураккаб тарихий тараққиёти давомида бир қатор бошқа тиллар билан алоқада, муносабатда бўлди, улардан таъсирланди ва уларга таъсир этди. Айниқса, араб ва форс тилларининг ўзбек тилига таъсири бу жараёнда сезиларли из қолдирди. Буни бугунги ўзбек тилининг луғат бойлигида аниқ ва яққол кўриш мумкин: "фан", "маданият", "санъат" "илм", "китоб", "мактаб", "дарс", "қалам", "дафтар" каби минглаб арабча-форсча сўзлар борки, уларни бугун мутахассис бўлмаган ҳар бир ўзбек ўз сўзи каби тасаввур қилади. Аммо таассуф билан айтиш кераккки, ўзбек тили сўнгги тарихда, яъни XIX асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб, айниқса XX асрнинг 20-йилларидан буёғига то 80-йилларнинг охирига қадар, Ўзбекистон ўзининг мустақиллигини эълон қилгунгача бўлган даврда рус тилининг қаттиқ таъсири остида қолди. Бунинг натижасида ўзбек тилида "русча-интернационал сўзлар" деган улкан бир сўзлар қатлами юзага келди, бу қатламдаги сўзларнинг чет с з эканлиги ҳар бир кишига маълум эди. Қадим ўзбек тили бадиий адабиёт тили сифатида Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир, Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Мақсуд Шайхзода, Ҳамид Олимжон, Миртемир, Саид Аҳмад, Шукурулло, Одил Ёқубов, Пиримқул Қодиров, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Шукур Холмирзаев, Ўткир Ҳошимов каби адиблар асарлари тимсолида имкон қадар ривож топиб борган бўлса-да, кундалик ҳаётда у уй-рўзғор тилига айланиб қолган эди. "Совет даври" деб аталган яқин тарихда ўзбек тилининг қонуний ҳуқуқлари поймол этилди, у ҳар жиҳатдан камситилди, ўзбек тили ва ўзбек халқининг ягона ватани бўлмиш Ўзбекистонда расмий ишлар ўзбек тилида эмас, балки рус тилида олиб борилди. Бу, албатта, ўрислаштиришдан иборат яхлит совет империячилик сиёсатининг бир йўналиши бўлмиш "қизил" тил сиёсатининг мақсади билан боғлиқ натижалардир.

Аслида ўзбек тилига рус тилининг таъсири анча илгари бошланган. 1865 йилдан руслар Туркистонни истило қила бошлаши биланоқ чор ҳокимияти тартиботи билан бирга тил босқини ҳам секин-аста бошланган. Ўша даврларда яшаб ижод этган йирик ўзбек маърифатпарвар шоири Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Фурқат асарларидаги "гимназий", "рояль", "виставка", "телеграф" каби русча ёки русча шаклдаги сўзларни эслашнинг ўзи кифоя. Туркистондаги чор амалдорларининг ерли халқларга ва уларнинг тилларига нечоғлик паст назар билан қараганликлари ҳам тарихдан маълум.

Аммо таъкидлаш лозимки, 1917 йил октябрь тўнтаришидан кейин руслаштириш сиёсатига жиддий киришилди. 1918 йилда Туркистон ўлкасининг Асосий Қонуни қабул қилиниб, унда туркий (ўзбек) ва рус тиллари давлат тили деб эълон этилди. Туркистон ўлкасининг ўша даврдаги миллий таркиби қандай эди? Ўша вақтлардаги аҳоли рўйхатига кўра ўзбеклар-37, қирғизлар-35, тожиклар-17, руслар-7 фоизни ташкил этарди. Асосий Қонунда ўзбек тили билан бирга қирғиз ёки тожик тилига эмас, балки ўлкадаги нуфуснинг энг оз миқдорини ташкил қилган русларнинг тилига давлат мақоми берилганлиги ҳайратли эмасми?! Ҳокимият ва давлат идораларидаги маъмурларнинг аксарияти руслар бўлганлиги учун давлат тили, табиийки, фақат биргина рус тилининг ўзи бўлиб қолди. Ўша давр архивларини ўрганган адабиётшунос Р. Қўчқоров ўзининг

"Жумҳуриятнинг тўсиқсиз йўли" номли мақоласида ("Ўзбекистон адабиёт ва санъати" газетаси, 1989 йил 6 октябрь) шундай фактни келтиради: ўша вақтда бўлиб ўтган бир съездда Сирдарё вилояти Тошкент тумани депутатлари советининг вакили Муҳаммадюсуф Алиев мана бундай аламли гапларни айтган: "...гарчи икки тил давлат тили деб эълон қилинган бўлса-да, уларнинг бири ҳокимлик қилиб, иккинчиси эса эътиборсиз ётибди. VI съездда мен Марказий Ижроия Комитетига сайланган эдим. Шу съездда мусулмон тили (ўзбек тили) давлат тили деб эълон этилганди. Мана, кўп маротаба бу минбарга кўтарилишга ва ҳар сафар шу ердан туриб Туркистоннинг тўрт томонидан оқиб келаётган фарёдлар ҳақида жар солишга тўғри келган. Бироқ, минг афсуски, менинг оташин чақириқларим ва ўтли илтижоларимни ўртоқлар эшитмади. Улар эшитишни хоҳламаганлари учун эмас, балки тилимни билмаганликлари учун шундай бўлди..."

ДАСТЛАБКИ ПАЙТЛАРДА бу каби норозиликларнинг кучайиб бориши оқибатида Марказий ҳокимият бир қадар ён беришга мажбур бўлди. Коммунистик партиянинг 1921 йилдаги X ва 1923 йилдаги XII съездлари миллий совет жумҳуриятлари тилларини шу жумҳуриятларнинг давлат тили деб эълон қилди, большевиклар шу тариқа гўёки "совет миллий мустақиллиги"га ташқи шакл бердилар. Гўёки В. И. Лениннинг ғоят усталик ва айёрлик билан айтган мана бу гапларига амал қилгандай бўлдилар: "Биз, албатта, Россиянинг ҳар бир яшовчиси буюк ўрис тилини ўрганиш имконига эга бўлиши тарафдоримиз. Фақат бир нарсани — мажбурлашни хоҳламаймиз. Биз жаннатга калтак билан уриб киргизишни истамаймиз" (В. И. Ленин. О национальном и национально-колониальном вопросе. Москва, 1956, 147-бет). Шу тариқа миллий жумҳуриятлар тилларига бир қадар эркинлик берилгандай бўлди. Бунинг мисоли сифатида Ўзбекистон Жумҳурияти Инқилобий Комитетининг 1924 йил 31 декабрида қабул қилинган 48-рақамли қарорини кўрсатиш мумкин. Шубҳасиз, бу жуда муҳим ва зарур қарор эди. Бу қарорнинг номи: "Ишларни ўзбек тилида юргизиш ҳам Ўзбекистон Жумҳуриятининг инқилобий комитети ҳузурида марказий ерлаштириш ҳайъатлари тузилиш(и) тўғрисида". Қарорда ҳукумат, кооператив, хўжалик идоралари ва бошқа ташкилот, корхоналарда бутун жумҳурият доирасида барча ёзув ишларини фақат ўзбек тилидагина юргизиш мажбурий эканлиги таъкидланган. Бу вазифани бажармоқ учун корхона, ташкилот ва муассасаларда "ишларни ўзбек тилида юргизиш бўлинмалари(ни) ташкил қилмоқ", йўриқномалар нашр этиш, "ерлик халқдан амалий ишчилар (иш юритиш бўйича) тайёрламоқ" ва бошқа ташкилий ишларни амалга ошириш лозимлиги мазкур қарорда махсус кўрсатиб ўтилган. Айни қарорни жорий қилиш бўйича, табиийки, муайян ишлар қилина бошланган, хусусан, зудлик билан махсус иш қоғозлари намунали тайёрланган.

Лекин орадан 5-6 йил ўтмасдан бу қарор бекор қилинади. Сталин 30-йилларнинг бошидаёқ мазкур икки съезд (X ва XII)ни тарихдан изсиз ўчириб ташлади, бу билан миллий жумҳуриятлардаги миллий тилларнинг шу жумҳуриятларнинг давлат тили эканлиги ҳақидаги қоида ҳам барҳам топди. 1936 йилги Сталин Конституцияси бўйича фақат гуржилар, арманлар ва озарбайжонларгагина ўз Конституцияларида она тилларини давлат тили деб ёзишга изн берилди. Энди Лениннинг бу борадаги асл мақсади очиқ баён қилинган "Бир давлатнинг ичида турли миллатлар бўлиши зарарлидир, биз марксчилар, уларни яқинлаштириб, қўшиб юборишга интиламиз" (кўрсатилган китоб, 113-бет) қабилидаги гапларга бевосита амал қилина бошланади. Ана шу тариқа умумий тили рус тили бўлган "совет халқи" шакллантирилди. Таниқли советшунос олим Абдураҳмон Авторхонов "Кремль салтанати" номли китобида шундай ёзади: "Москов миллатни киришни унинг тилидан бошларди". Чунки тилда халқнинг руҳи акс этади, тил тирик ва соғлом экан, унинг эгаси бўлган халқ ҳам тирик ва соғлом бўлади. Соғлом халқ ўзлигини теран англайди, ўзлигини англаган халқ эса ҳеч қачон бошқа халққа тобе бўлмайди. совет империяси ана шундан қўрқарди, шунинг учун ҳам у миллий тиллар, шу жумладан, ўзбек тили ривожи учун йўл бермади.

ЎЗБЕКИСТОНДА совет даврида рус тилини ўрганиш, тарғиб қилиш ва ривожлантириш билан боғлиқ кўплаб расмий ҳукумат қарорлари қабул қилинган, бир қанча тадбирлар ўтказилган. Аммо ўзбек тилини ривожлантиришга қаратилган расмий қарорни топиш қийин. У даврда ўзбек тилининг расмий доираларда қўлланилиши чегараланган, мавқеи расмий йўқ даражада эди. Маъмурий идораларга кадрларни танлашда ҳам ходимнинг рус тилини билиш даражаси асосий ўлчов бўлган.

(Давоми келгуси сонда).

Янгича анъаналар

ТЎЙЛАР... ТАШКИЛОТ ҲИСОБИДАН

Қумқўрғонда иқтисодий соҳадаги ислоҳотларни амалга оширишда жон куйдираётган кишилар ҳақида гап кетганда дастлаб тажрибали, ғайратли раҳбар Зумрад Ҳайитованинг номини тилга олишади.

Нима учун? Чунки, бу тиниб-тинчимас аёл шу йилнинг ўзидаёқ бир неча ташаббус кўтариб чиқди. Турмуш ўртоғи Хуррам Қобилов билан биргаликда Орнали қишлоғидан ер ўзлаштириб, ғалла, полиз экди. Бир неча цехлар ташкил этди.

— Зумрад Ҳайитова Ўзбекистон Президентининг "Кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашни кучайтиришга оид тадбирлар тўғрисида"ги фармонига дарҳол амалий иш билан жавоб берди,— деди туман ҳокимининг биринчи муовини Нормўмин Чориев.— У раҳбарлик қилаётган Қумқўрғон ҳиссадорлик жамияти ҳомийлигида яқинда бир нечта ёшларнинг никоҳ кечалари. болаларнинг суннат тўйлари бўлиб ўтди. "Янги ер" ҳиссадорлик жамияти раиси Ёқуб Темиров ҳам ана шундай ташаббускорлардан. Унинг ғайрати ва ташкилотчилиги туфайли бир нечта цех қурилиши бошлаб юборилди, ёшлар учун янги иш ўринлари ташкил этилди. ҳиссадорлик жамиятида хизмат маданияти яхшиланиб боряпти.

Қумқўрғонда сахий ва ташаббускор одамлар кўпайиб қолганлиги туфайли ҳам юртбошимизнинг юқоридаги фармонига амалий иш билан жавоб берилаётганлиги мақтовга моликдир.

Жовли ХУШБОҚОВ,
"Туркистон" мухбири.

ОНАЛАР КЕНГАШМОҚДА

1994 йилнинг "Оила йили" деб эълон қилиниши республикамизда бу борадаги ишларга кенг йўл очиб берди. Барча вилоятларда оилани мустаҳкамлаш, замонамизга муносиб соғлом авлодни тарбиялаб вояга етказиш, оналик ва болаликни муҳофаза этиш, намунали оилалар тажрибаларини оммалаштириш каби йўналишлар бўйича қатор ибратли ишлар олиб борилмоқда. Бунда эса асосий вазифа хотин-қизлар қўмиталари зиммасига юкланмоқда.

Тошкент вилояти хотин-қизлар қўмитаси ажойиб ташаббус билан чиқди. Бунга кўра вилоятнинг барча туманларида "Аёл. Оила. Жамият" эстафетаси ўтказилди. Туман хотин-қизлар қўмиталари ўзларида олиб борилаётган ишлар бўйича ҳисобот бердилар. Шундай тадбирлардан бири яқинда Қибрай туманида бўлиб ўтди. Бу тадбирга Тошкент ҳамда Бўстонлик туманларидан вакиллар ташриф буюришди. Бир пиёла чой устида бўлиб ўтган мулоқотда туман хотин-қизлар қўмиталари вакиллари ўз ишлари, ютуқ ва қувончлари ҳақида гапирдилар. Ҳамда ўзларини қийнаётган муаммолар ва уларнинг ечимлари хусусида ҳам фикрлашиб олдилар.

СУРАТДА: ушбу тадбир қатнашчиларидан бир гуруҳи.

Суратчи Муҳаммад АМИН.

МАЪНАВИЙ БИРЛИК КАФОЛАТИ

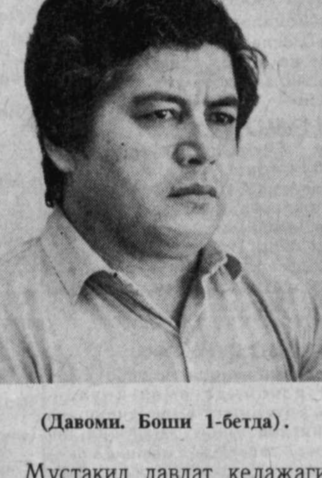

(Давоми. Боши 1-бетда).

Мустақил давлат келажаги, жамиятдаги маънавий тараққиёт биринчи галда ёшлар билан боғлиқ. Уларнинг фидойилиги, ташаббускорлиги, қатъияти, ҳалоллиги, Ватанга ва эл-улусга садоқати нечоғли юксак экан, давлатнинг истиқболи ҳам шу қадар баланд бўлади. Бугунги ёш насллар эртанги куннинг, эртанги маънавиятнинг асоси ва куч-қудратидир. Донишмандларнинг нақл этишларича, ёшлик ўзининг олижаноб ташаббускорлиги, софдиллиги, адолатга, башарий ҳақиқатга интилиши билан тараққиётнинг ва маънавиятнинг буюк кучларидан бирини ташкил қилади.

Истиқлол ҳам ёшликдир, истиқлол — давлатнинг ёшлигидир. Ёшлик инсон ҳаётининг келгуси йиллар учун уруғ қадаладиган баҳор мавсумига ўхшаганидек, истиқлол ҳам шундай бунёдкорликка чоғланиш палласики, унинг куч-қудрати туфайли Ватан ва миллат юксалади, равнақ топади.

Мозийдан қолган бир ривоят бор. Бир жаҳонгашта сайёҳ бир шаҳардан ўтаётиб, қурилиш бўлаётган жойга чиқиб қолибди. У шу ерда ишлаётганларнинг биридан: "Нима қиляпсан?" деб сўраганида, елкасида ғишт кўтариб бораётган киши: "Кўрмаяпсанми, ғишт ташияпман!" деб минғирлаган экан. Сайёҳ ўша саволни иккинчи бир кишига берганида, у: "Мен улуғ иш қилаяпман, буюк бир иморат тиклаяпман!" — деб фахрланган экан.

Аслида бу кўҳна ривоятни эслашимга жоҳил ва фозилнинг фарқини кўрсатишмас, балки узоқ йиллик исти дод сиқуви туфайли жаҳолат ва бефарқлик ботқоғига ботган одамларнинг янги жамият пойдеворини тиклаш учун қилаётган машаққатли ва улуғвор саъй-ҳаракатлар билан боғлиқ.

Бугун ҳар бир йигит-қиз янги жамият қуришда фаол иштирок этмоғи лозим. Улар фақат истиқлол палласига хос кўтаринки руҳ тўла ҳаётнигина эмас, балки бу даврга хос машаққатларни ҳам енгишга тайёр бўлишларини, бунинг учун зарур ирода ва фидойиликка ҳам эга бўлишларини англасинлар. Улар унутмасликлари кераккки, бу куч-ғайрат ва иродани, бу фидойилик ва ҳалолликни халқимизнинг асрлар давомида вужудга келган кўҳна қадриятлари, минг йиллик маънавий хазинаси заминида тарбиялаш мумкин. Биргина Амир Темур бобомизнинг "Ишбилармон, тадбиркор, ҳушёр, азми қатъий, мардлик ва шижоат соҳиби бўлган бир одам минг-минглаб тадбирсиз, лоқайд кишилардан афзал" деб айтганини эсланг. Ушбу доно ҳикмат ҳар биримизга ибрат бўлиши лозим.

Бугун барчамиз, ким бўлишимиз ва ёшимиздан қатъи назар энг аввал ватанпарвар бўлишимиз лозим. Аммо ватанпарварлик ёлғиз она юртга мадҳ битиш ёки унга муҳаббат туйишгина эмас. Ватанпарварлик энг аввало фаолиятдир. Инсоннинг ўз миллатига, ўз Ватани тақдирига масъуллик ҳисси билан йўғрилган амалий ишдир. Ватанпарварлик инсондан маърифий салоҳиятни талаб этади. Маърифий салоҳиятли фаолият — бу Ватан учун ширин жонни ҳам фидо этиш, оғир синовларга дош бериш ҳамда миллат ва мамлакатнинг камолатига, тараққиёти га тўсиқларни енгишга қодир куч топиш, шу билан бирга Ватан равнақига ғов бўлган ҳар қандай иллатга муросасиз бўлиш демакдир. Ватанпарварлик бутун халқ фаровонлигини ва бахтини кўзлашдир.

ОЛТИН КУЗ — 94:

ПАХТАМИЗ 2 МИЛЛИОН ТОННАГА ЯҚИНЛАШИБ ҚОЛДИ

ПАХТАЛАР ЧАМАН-ЧАМАН

Ёхуд Наманган томонларда

ЁРҚЎРҒОНДА КЎРГАНЛАРИМИЗ

Наманганнинг бепоён пахта далаларида бугун терим завқи ўзгача. 280 минг тонналик улкан хирмон яратиш учун вилоятнинг барча туманларида йиғим-терим уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Ҳар куни вилоят бўйича ўртача 3,5-4 минг тоннага яқин ҳосил йиғиштирилиб олинмоқда. Чортоқ, Уйчи, Наманган, Тўрақўрғон, Поп, Чуст туманларининг пахтакорлари теримда пешқадамлик қилаётирлар. Хусусан, йиғим-теримда ёшланглар барчага ибрат бўлмоқда.

ДАВРОН АКА ХУРСАНД БЎЛДИ

Уйчи туманидаги А. Навоий номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Даврон ака Қодировни туман ҳокимлигидаги йиғилишдан чиқаётганда учратдик.

— Зап кебсизлар-да, — деди Қодиров бизнинг ташрифимиздан хурсанд бўлиб. — Ишимиз ёмон эмас. Ҳозир туманда пахта тайёрлаш бўйича олдинги ўринда бораяпмиз. Йиллик режани ҳам 60 фоиздан ошириб қўйдик.

— Бугун ким қандай ишлаётгани бамисоли кўзгуда акс этиб турибди.Даврон ака, биз ҳам сизни билиб, атайин келаяпмиз-да, — деди ҳамроҳимиз, вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитасининг иккинчи котиби Шерзамин Абдуллаев.

— Сизларнинг келишингиз билан ишларимиз яна ҳам юришиб кетса ажабмас, қани кетдик, — дея бизни пахтазор сари бошлади раис бува.

ХУДДИ РИСОЛАДАГИДЕК

Раҳимжон Шерхонов бошлиқ 1-бригада дала шийпонига келганимизда худди китобларда ёзиб, кинотасвирларда намойиш этиладиган манзаранинг устидан чиқдик. Шинам, дилтортар дала шийпонини кўриб, ҳавасимиз келди. Хирмонларга пахта ёйиб, қуритилмоқда. Шийпон олдидаги майдонда теримчи қиз-жувонлар жавлон уришмоқда. Ҳосил қуритиладиган майдончаларда ғарам-ғарам хирмонлар.

— Шерхонов қани? — деди Даврон ака машинадан тушишимиз биланоқ, шийпонда ишлаётган уч-тўрт нафар хирмончиларга юзланиб.

— Шу ердалар, — деди пешвоз чиққан йигитлардан бири.

— Чақиринг бу ёққа, мана, республика газетасида чиқадиган бўлдиларинг, меҳмонлар келишди! Бригадир Шерхонов ва хирмончилар билан биргаликда бир пиёла чой устида суҳбат қурдик.

— Теримчилар учун шароит мавжуд. Ҳар куни иссиқ овқат. Ёрдамчи хўжалигимизда ҳамма нарса бор. Бир сигир, бешта қўй. Гўшт, сут, қатиқ, картошка, пиёз ўзимиздан чиқади. Булар билан кунига икки мартагача қозон қайнайди, — дейди бригадир. Шийпонда совутгич ишлаб турибди. Радио-телевизор, газета ва журналлар, қўйингчи, ҳамма қулайлик муҳайё.

Бригада майдони 47 нафар пудратчига бўлиб берилган. Мавлуда Йўлдошева, Матлуба Қозоқова, Жамила Назарова, Каромат Йўлдошева ва бошқа пудратчилар аллақачон режаларини бажариб, мажбурият ҳисобига пахта топширмоқдалар. Бригадада зафар қучган пудратчилар сони ошиб бормоқда.

КУНИГА 5-6 ФОИЗДАН

Олимжон Турсунов бошлиқ бригадада кунига 5-6 фоиз миқдорида пахта тайёрланишига эришилмоқда. Ўктамхон Каримова, Ибодат Ризаева, Жамила Турғунова, Мавлуда Турсунова каби теримчилар кунига 120-130 килограммдан пахта теришиб, хирмонга барака киритмоқдалар. Ёшлар Иттифоқи аъзолари бўлган Набижон Мўминов, Қодиржон Абдуллаев, Маъсума Мамадалиева, Карим Турғунов ва бошқалар ҳам йиғим-терим ишларида фаол қатнашаётирлар. Бригада аъзолари 200 тонналик хирмон учун теримни кун сайин кучайтирмоқдалар.

"КАРНАЙЧИ БРИГАДИР"

14-бригадага келганимизда раис бригадир Сайдулло Хайруллаевни "карнайчи бригадир" деб таништирди.

— Ҳақиқатан ҳам карнайчиларми, — қизиқиб сўрадик.

— Ҳақиқатан ҳам карнайчи. Тўй қилсангизлар, карнайчи қидирмай тўғри олдимизга келаверинглар, — кулиб жавоб қилди Даврон ака.

Карнайчининг бригадасида шижоатли меҳнат ҳукмрон. Ғайрат камарини белга маҳкам боғлаган аҳил бригадада эрта-индин 180 тонналик марра эгалланишига шубҳа йўқ. Бригадада йиллик режа 75 фоиздан ошибди. Маҳмуда Ўринбоева, Муқаддас Жалилова, Назира Мамадалиева, Мастура Исомиддинова каби пудратчилар биринчи теримдаёқ йиллик режани уддалаб қўйишибди.

Нафақат хўжаликда, балки тумандаги бригадалар орасида пешқадамлик қилаётган Сайдулло карнайчи бригадасида карнай-сурнай овози янграб, тўйлар бошланишига оз кун қолди.

ФАҚАТ ҚЎЛДА

— Қишлоғимизда 20 минг аҳоли яшайди. Шундан ҳозир салкам 1,5 минг нафардан кўпроқ киши теримда қатнашмоқда. Ҳосилни қўлдаёқ териб қўямиз, — дейди раис мағрурланиб. — Шаҳарлик ҳашарчилар, бўш вақтларида эса мактаб ўқувчилари ҳам ёрдамга келишмоқда. Ҳатто қишлоғимиздаги 75 нафар фахрийлар ҳам этак боғлаб пахта термоқдалар. Ҳимматларига балли отахонларнинг.

Теримда иштирок қилишаётганларга барча зарур шарт-шароитлар яратиб берилган. Ҳар беш кунда теримчилар билан ҳисоб-китоб қилиниб, уларга вақтида иш ҳақи берилаётир.

Терим суръатини пасайтирмаётган бу хўжалик пахтакорлари 10 октябргача 3045 тонналик юксак хирмонни бунёд этиш учун фидокорлик кўрсатиб меҳнат қилаётирлар.

Ғаффор РАСУЛ,
"Туркистон" мухбири.

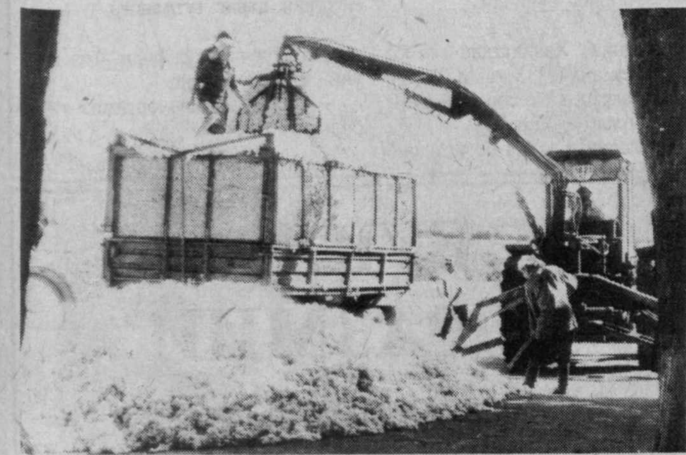

Уйчи туманидаги "Навоий" номидаги жамоа хўжалиги пахтакорлари бу йил "Фарғона—3" навли чигит қадашган эди. Айни вақтда мўл ҳосил тўпланди. Ҳар куни йиллик режанинг 3—3,5 фоизи миқдорида "Оқ олтин" териб олинаётгани бунга далолат. Бу йил хўжалик миришкорлари 924 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 33 центнердан ҳосил кўтаришга бел боғлашган.

СУРАТЛАРДА: илғор теримчи Дилором Тўхтабоева; (чапдан) илғор теримчи Саломат Бобожонова, хўжалик бош ҳосилоти Одилжон Носиров; хирмонда.

Т. МАҲКАМОВ (ЎзА) суратлари.

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ ПАХТА ШТАБИ ХАБАР ҚИЛАДИ:

ТЕРИМ ҚИЗҒИН

Фарғона вилояти Ёшлар Иттифоқи қўмитаси бир гуруҳ вакиллари Охунбобоев туманига қарашли А. Отабоев номли жамоа хўжалигида пахта йиғим-теримида қатнашаётган Фарғона Давлат Университети талабалари ҳузурида бўлишди.

Вакиллар билан келган санъаткорлар талабаларнинг ҳордиқли дам олишларига кўмаклашди. Талабаларнинг яшаш шароитларига оид савол-жавоблар бўлди. Учрашув сўнгида илғор теримчи талабалар Ўзбекистон ЁИМҚ фахрий ёрлиғи билан тақдирландилар.

КАМЧИЛИКЛАР БАРТАРАФ ЭТИЛДИ

Яқинда Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси пахта штаби аъзолари Сирдарё вилоятининг Меҳнатобод ва "Оқ олтин" туманларида бўлишди.

Текширувларда бу туманларнинг баъзи хўжаликларида пахта йиғим-терим ишларига қатнашаётган талабалар учун керакли шарт-шароитлар етарли эмаслиги ва иш ҳақлари вақтида тўланмаётганлиги аниқланди. Марказқўм пахта штабининг ёрдами билан бу каби камчиликлар бартараф этилди. Ва камчиликларга йўл қўйган жамоа хўжалиги раҳбарлари огоҳлантирилди.

Янги асардан саҳифалар

"Буюк Хоразмий" Пирмат Шермуҳамедовнинг насрий жанрдаги илк йирик асари. Шу пайтга қадар у болалар адабиёти жонкуяри, мунаққид сифатида сизга яхши таниш эди. Мунаққиднинг "Она сутидек покиза", "Давр қаҳрамон тақдирида", "Руҳий дунё кўзгуси" каби қатор мажмуалари болалар шеърияти ва насри тадқиқига бағишланган. У филология фанлари докторидир.

Пирмат Шермуҳамедов кейинги йилларда Орол денгизи ва у билан боғлиқ муаммоларни кўтариб чиқиш борасида ҳам фаол хизмат қилиб келаётир. У жамоатчилик асосидаги Орол қўмитаси раиси ҳамдир.

Пирмат ШЕРМУҲАМЕДОВ

БУЮК ХОРАЗМИЙ

РОМАН-БАДИАДАН ПАРЧА

Кексалик боисми, нигоҳи хиралашган аллома одатдагидек асарини ўғлига айтиб туриб ёздирмоқда эди. Хоразмий ажиб бир меҳр ҳамда илҳом билан яратаётган ушбу сўнгги асарида инсоннинг коинотдаги ўрни, ҳаракат турлари, жисмлар турлари, умуман ҳаёт ҳақидаги ўз мулоҳазаларини кўҳна дунё файласуфлари айтиб кетган ҳикматли қайдларга асосланган ҳолда баён этиб бермоққа уринарди.

Туйқусдан оғзидан чиққан ҳар бир калом ўғлининг чиройли хати воситасида қоғоз юзида акс этганини кузатаётган ота гапдан тўхтаб, тараддудланиб қолди. Ҳаттот ўғил ҳайрон бўлиб падарига қаради.

— Ўғлим,— деди ниҳоят соқолини силаб ўйга толган Хоразмий,— мабодо ўз Ватанимга қайтмоқ тадоригини кўрмоқдамен, десам... Бутунлай... Англармисен... Сен фақирга ҳамроҳ бўлурмусен? Фақат жавоб беришга ошиқма, барча мулоҳазаларингни ақл тарозисига солиб кўр. Илло ушбу қароринг ҳаётингда бурилиш ясамоғи-да мумкин... Тушунамен, сен ушбу заминда туғилдинг, ушбу заминда ўсдинг, аждодларинг тупроғи хусусида эса фақат менинг ҳикояларимдин ул-бул маълумотлар олгансен. Энди сен эр етдинг, мустақил қарор қабул этмоқ ҳуқуқинг бор. Ўйлаб кўр...

Ўғил ўрнидан туриб чуқур таъзим бажо қилди.

— Падари бузрукворь, анча фурсатдан буён сизни недир қийнаб келаётганини ҳис қиламен. Англашимча, бунинг асосий боиси саройда хизматларингизни қадрлашмагани эмас. Зеро, эл-юрт, айниқса илм аҳли бу борада иззатингизни жойига қўйиб, қимматли битикларингизни кўзга суртиб мутоала этаётганидин хабарим бор. Фикри ожизимча, сизни киндик қонингиз тўкилган тупроқ меҳри ўзига чорламоқда. Мен сизнинг фарзандингизмен. Ва шак-шубҳасиз, сиз билан, сиз истаган дақиқада Хоразмга отланамен.

Аллома маҳзун кулимсиради.

— Ўғлим. Камина бежиз сенинг катта йигит бўлганингга ишорат этмади. Қўшни ҳовлига серқатнов бўлиб қолганинг, девор бўйлашларинг маъниси...

— Бузрукворь!— қип-қизариб кетиб хитоб қилди ўғил.

— Ўғлим, қисмат экан, қачонлардир фақир ҳам ўз Ватанимдин, ҳам ўз суюклимдин айри тушгандим. Энди бундоқ кўргилик сенинг бошингга тушмаса эди деб қўрқамен.

Шу маҳал ерга тушиб чил-чил синган идиш товуши эшитилди. Ота-ўғил шошиб ўгирилишди. Остонада эшикка суяниб қолган Ҳалима турарди.

Хоразмий илкис ўрнидан туриб, илдам юриб борди-да, хотинининг елкасидан қучиб кўрпачага ўтқазди.

— Мен...— лабларини аранг қимирлатиб бўғиқ овозда пичирлади аёл,— мен... барини эшитдим, ўзим ҳам кўпдан буён тусмоллаб юриб эдим...— Шу сўзларни айтаётиб аёл пиқиллаб йиғлаб юборди.— Устод, агар изн этсангиз, фарзандимизнинг тўйини шунда ўтказсак. Майли, сизни йўлдан қолдирмайлик. Ожизангиз эса, тўйдан сўнг албатта ҳузурингизга етиб борур. Не дейсиз?..

Хоразмий бош ирғади.

— Маъқул...

Карвон Боғдоднинг шимолий дарвозаси орқали йўлга чиқди.

Дўст-ёрлар бирлан хайрлашув, тўғрироғи, видолашув узоқ кечмади. Аллома ҳузурига фақат энг яқин кишиларинигина чорлади.

Шунга қарамай, "Байт ул-ҳикма", расадхона, кутубхона, кўплаб ҳамфикрлар билан хаёлан видолашиш Хоразмий учун осон бўлмади.

Боғдод... Хоразмий деярли барча китобларини шу ерда ёзди, шу ерда оилали бўлди, фарзандлар кўрди... Ушбу маъвода унга илоҳий дақиқалари, шуҳратнинг тотли мевалари насиб этди... Алвидо, Боғдод...

Беш кундирки, карвон йўлда Қорақум бағрида кезади. Намхуш куз шабадаси боисми, Хоразмий йўлда анча қийналди, ҳатто шамоллаб, ётиб қолган кунлари ҳам бўлди. Ажабки, туя жунидан тўқилган қалин чопон ҳам унинг баданини иситмасди. Тез-тез аъзойи-бадани қақшаб, кўз олди қоронғулашиб кетаверади. Яхшиям ёнида дўсти Пўлат бор. Ҳар нечук, қарилик ўз номи билан қарилик экан. Жонга ишонч йўқ.

Адоқсиз қум уммонлари узра қип-қизил қуёш уфққа бош қўймоқда. Баайни зулматга чўмиш олдидан қум зарралари олмосдай ялтираётган барханлар бир муддатлик сукунатга чўмгандай. Равшанким, эртанги кун тиниқ, шабадали бўлади. Балки табиат ушбу номозшом арафасида ҳаёт бари бир ўлимдан кучлироқ эканини намоён этаётгандир? Майли, абадийлик биттагина ҳаётга тегишли бўлмасин, аммо, умуман, тириклик тизимини олсак-чи...

Ана йўлни тулки кесиб ўтди. Кўкда жанубга отланган қушларнинг қўшиғи. Қаршидаги қум барханлари устида донишманд қарға кўр тўкиб ўтирибди.

Табиатда ҳамма нарса онгли. Фақат уларга инсонга ўз сирларини очиш имконияти яратилса бас. Хоразмий бу борада ризолик туйса арзир, зеро, озмунча ранж чекмади. Балки шу сабабдандир, манзилга яқинлашиб қолган жисми учун қайғуриш ҳисси кўнгилга қутқу солмас эди. Фақат она тупроқни кўзга суртиб, тавоб этиб улгурса бас. Ким билади, балки ўшанда илвираб қолган танига қувват югуриб, яна бир муддат бул бебақо дунёда ризқини териб юрармиди...

Тўсатдан бўрон кўтарилди. Қутурган қашқирдай увиллаб қум барханларини ўрнидан силжитган қўйи атрофни қоронғуликка буркаган бўрон кўз очиргани қўймасди. Туялар дарҳол чўкдилар, отларнинг кўпчилиги йиқилиб тушди. Карвон аҳли шоша-пиша юкларидан тўсиқ ясаб, унинг ортида жон сақлаш ҳаракатига тушиб қолди.

Бало бир келса иккинчисини ҳам бошлаб келаркан. Бўрон тинар-тинмас, одамлар устиларидан босиб қолган қумни сидириб ташлаб, энди оғиз-қулоқларини тозалаётган маҳал худди ердан чиққандай қароқчилар тўдаси пайдо бўлди.

Соқолдор, баджаҳл қароқчилар карвон аҳлини бир жойга йиғиб, дарҳол хуржунларини тит-пит қилишга тушдилар. Улардан бири Хоразмийнинг хуржунидан олган зарҳал муқовали китобга бир муддат анграйиб қараб турдида, сўнг бундай матоҳлар саркорга маъқул келишини эслаб қолиб, бархан устида дулдул отидан тушмай буларни кузатиб турган бошлиқ томон чопди.

Саркор ўлжани менсимасдан олди. Бироқ ундаги "Ал-жабр ва ал-муқобала" сарлавҳасини ўқигач, ажабланиб, қароқчини саволга тутди:

— Қайдин олдинг?

Қароқчи хуржунни кўрсатди.

Саркор тез-тез юриб бархандан тушди-да, адашмасдан тўппа-тўғри карвонбоши Пўлатнинг ёнига келди.

— Муҳтарам зот,— деди саркарда сарбоннинг ҳурматини жойига қўйиб мурожаат этаркан,— айтингиз-чи, сиз ушбу китобни қайдин олдингиз?

Пўлат орқасига бир қараб қўйди. Бироқ, асога суяниб турган Хоразмийдан бир сас чиқмагач, ғаши келиб деди:

— Босқинчи учун бул муқаддас битикнинг сариқ чақалик аҳамияти йўқ.

Ғазабдан саркорнинг қисиқ кўзлари чақнаб кетди.

— Муҳтарам зот, бу жойда саволни мен берамен. Марҳамат қилиб иззатингизни билган ҳолда сўровимга жавоб берсангиз.

— Бул китобни менинг дўстим ёзган. Маълумингиз бўлғайким дўстим ўзга кўп қадрли китобларнинг-да муаллифи саналур.

Саркор бир қадам олдинга юриб, Пўлат билан бетма-бет туриб қолди.

— Муҳаммад ал-Хоразмий ҳазратлари ҳозир қайдалар?

Қароқчилар бошлиғи овозидаги ҳаяжонни илғаган сарбон ҳайрон бўлиб Хоразмийга ўгирилди.

(Давоми 4 - бетда).

Қанотли хабарлар

ЁШ МЕХАНИЗАТОРЛАРГА — ПУЛ МУКОФОТЛАРИ

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Элликқалъа туман қўмитаси пахта йиғими теримида фаол қатнашаётган ёш механик ҳайдовчилар учун 6 та пул мукофоти таъсис этди.

Терим давомида энг кўп пахта терган ёш механизаторлар бу мукофотларни оладилар. Жумладан, 2 қаторли агрегатларни бошқарувчи ёшлар учун учта, тўрт қаторли "зангори кема" дарғалари учун иккита пул мукофотлари белгиланди.

— Терим якунига кўра биринчи ўринни эгаллаган 2 нафар ёшга 150 сўмдан пул мукофоти берамиз,— дейди Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи туман котиби Шоназар Кенжаев — Албатта, бу унчалик катта миқдордаги пул мукофоти эмас. Аммо уни ишлаб топиши учун, механик ҳайдовчи камида 3-4 кун меҳнат қилиши, 18 тонна пахта териши лозим.

Саркотиб ҳақ, қўриқ туман пахтазорларида терим кун сайин қизимоқда. Шу жумладан, ёш механик ҳайдовчилар ҳам туманнинг 45 минг тонналик хирмони ва таъсис этилган пул мукофотлари учун курашмоқдалар.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ

ИЛҒОРЛАР ҚЎЙИЛИ БЎЛДИ

Пахта теримида талабалар катта куч эканлигини ҳеч ким инкор этмайди. Ҳар йили пахтакорларга биринчилардан бўлиб кўмакка борадиганлар ҳам ўшалар. Самарқанд Давлат дорилфунуни талабалари бу йил Каттақўрғон туманидаги Раҳима Исломова, Орзу Маҳмудов номли, "Қорадарё" жамоа хўжаликларида пахта теришмоқда. Талабаларнинг меҳнати эътибордан четда қолгани йўқ. Терилган пахта якунлари бўйича илғор талабаларнинг ҳар бирига жамоа хўжаликлари томонидан юз сўмдан пул берилди.

Дорилфунуннинг биология, тарих, ҳуқуқшунослик факультетлари талабалари теримда илғорлик қилганликлари учун ҳар учала факультетга туман ХДП кенгаши томонидан биттадан қўй совға қилинди. Университет ректори Толиб Мўминов талабаларнинг бу меҳнат зафаридан мамнун эканини айтди ва уларга миннатдорчилик билдирди.

Г. АЛИБОЕВА,
(Ўз мухбиримиз).

Қашқадарё томонларда

ХАЛҚ ЭҲТИЁЖИ — ЭЪТИБОРДА

Косон шаҳрида йилига 3 миллион шартли банка маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган консерва заводи қурилиб, фойдаланишга топширилди. Бу ерда 251 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилди. Заводга тажрибали мутахассис Исмат Ғаниев, маҳсулот тайёрлаш цехига эса Комил Саидов раҳбарлик қилишмоқда. Завод жамоаси айни пайтда Косон тумани хўжаликларидан мева ва сабзавот маҳсулотлари қабул қилиб, компот, повидло, жим, томат ва турли ширин ичимликлар тайёрламоқда. Ҳозиргача 100 минг дона ана шундай маҳсулотлар сотувга шай қилиб қўйилди. Заводда иш икки сменада ташкил этилган бўлиб, жами 100 га яқин ишчи меҳнат қилаяпти.

Заводга келтирилган маҳсулотларни қабул қилиш ва сифатли консерва қилишда Дилрабо Ҳамроева, Азамат Умидов, Фарҳод Маматқулов, Владимир Ситаценко каби ишчи-хизматчиларнинг хизмати катта бўлаётир.

Жамоа келгусида вино тайёрлашни ҳам режалаштиришаяпти.

ФАХРИЙЛАР ҲИММАТИ

Қарши шаҳри яқинида жойлашган Шайхали посёлкасида яшовчи бир гуруҳ фахрийлар ташаббус билан чиқдилар. Улар Косон туманидаги "Қўнғиртов" жамоа-ширкат хўжалигининг Поён Каримов бошлиқ бригадаси даласида пахта теришмоқда. 30 қариянинг ҳар бири мавсумда 1-1,5 тоннадан пахта териб беришга бел боғлашган. Ҳимматли фахрийларнинг бу хайрли ишидан барча мамнун.

ЁДГОРЛИК ЎРНАТИЛДИ

Яқинда Чироқчи туманидаги "Оқчава" жамоа-ширкат хўжалигининг Давтош қишлоғида ана шундай тадбирлардан бири бўлиб ўтди. Туман ҳокимининг 1990 йил 30 августдаги қарори билан мазкур қишлоқда узоқ йиллар ўқитувчилик қилган, туман халқ таълими тизимига муносиб ҳисса қўшган марҳум Нафас Суяровнинг номи ўзи ишлаган мактабга берилганди. Ҳамқишлоқлари, фарзандлари ва қавм-қариндошлари ҳиммат кўрсатишиб, Нафас Суяровга ёдгорлик ўрнатишди.

"УЛУҒБЕК ВАСИЯТИ"

Маълумки, бу йил буюк аллома Мирзо Улуғбек таваллуд топган кунга 600 йил тўлади. Ҳозир республикамизнинг барча шаҳар ва қишлоқларида аллома туғилган санани тантанали нишонлашга бағишланган тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Шу муносабат билан Шаҳрисабз шаҳар халқ театри ижодкорлари ажойиб спектакль саҳналаштирдилар.

Драматург Солижон Пўлатов қаламига мансуб икки парда, тўрт кўринишдан иборат "Улуғбек васияти" фожиавий спектаклини томошабинлар ҳукмига ҳавола қилдилар. Шу кунларда шаҳар Маданият саройининг театр залида ушбу томоша муваффақият билан ижро этилмоқда.

САХОВАТ

Яккабоғ тумани мева етиштириш борасида вилоятда етакчи ўринни эгаллайди. Об-ҳаво ноқулай келишига қарамай, туман боғбонлари боғларда мўл-кўл мева етиштирилишини таъминладилар. Давлатга ҳозиргача 3100 тонна мева етказиб берилди. Бу шартномада белгиланганидан уч бараварга кўпдир.

Боғ-роғларда ҳали меваларнинг чўғи баланд. Шу боис яккабоғлик боғбонлар давлатга яна 400 тонна сархил мевалар топширишга бел боғладилар. Ҳимматингизга балли, саховатли боғбонлар!

ТАДБИРКОРЛИККА КЕНГ ЙЎЛ

Қарши шаҳрида вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитаси, вилоят Давлат кўчмас мулкни хусусийлаштириш бошқармаси ва Американинг Прайс Уотерхаус компанияси ҳамкорлигида вилоят ёш тадбиркорларининг семинар-кенгаши бўлиб ўтди. Унда Қашқа воҳасида хусусийлаштиришнинг бориши ва келажакдаги бизнес ҳақида фикр юритилди.

Семинар-кенгаш қатнашчилари ўзаро тажриба алмашдилар. Ана шундай семинар-кенгашларни вилоятнинг бошқа шаҳар ва туманларида ҳам ўтказиш режалаштирилмоқда.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
"Туркистон" мухбири.

КЕЛГУСИ СОНДА:

- *Бўйсунма, театр!*
- *Айтсам тилим, айтмасам...*
- *Ёзувчи уйлари*

Газета саҳифаланаётганда:

ЯПОНИЯДАН КЕЛТИРИЛГАН ДОРИ-ДАРМОНЛАР

Дунёдаги йирик фирмалардан бири — Япониянинг энг янги, кучли антибиотиклар ишлаб чиқарадиган "Фуджисава фармасьюткл" фирмаси ҳамда машҳур "Тойота цусе корпорейшн" фирмаси Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан биргаликда Тошкентда халқаро илмий семинар уюштиришди. Семинар жаҳон тиббиёт амалиётда бактерияга қарши энг янги дори-дормонлардан фойдаланиш ва уларни Ўзбекистонда тадбиқ этиш истиқболларига бағишланган.

— Мазкур анжуманнинг ташкил этилиши Ўзбекистон тиббиёт ходимларининг чет эллик ҳамкасблари билан алоқалари мустаҳкамланиб бораётганидан далолат беради, — дейди Республика соғлиқни сақлаш вазирининг биринчи ўринбосари Равшан Султонов. — Бу соҳада биргаликда ҳаракат қилиш жуда зарур. Ҳозирги кунда маҳсулотлари бутун дунёда машҳур бўлган чет элдаги етакчи доришунослик фирмалари Ўзбекистонда ўз ваколатхоналарини очган.

Японялик дори-дармон ишлаб чиқарувчилар билан бевосита алоқалар ўрнатилаётгани қувончли ҳолдир. Тиббиёт соҳасидаги ҳамкорлигимиз — Республикамиз Президентининг мазкур мамлакатга ташрифидан сўнг Ўзбекистон ва Япония ўртасида ўрнатилган ўзаро фойдали алоқаларнинг самарасидир.

Япония фирмаларининг биринчи ва иккинчи Тошкент тиббиёт институтлари клиникаларида муваффақиятли синовдан ўтган талай дори-дармонлари бугунги кунда шифохоналаримизда амалда қўлланиляпти.

— Биз Ўзбекистон билан алоқаларимизни янада кенгайтирмоқчимиз, — дейди "Фуджисава" фирмасининг директори жаноб Суджи Иноэ. — Республика бизнинг доимий мижозимиз бўлиб қолади, деб умид қиламиз. Бунга асос қўйилди — фирмамизнинг учта машҳур дориси Ўзбекистон доришунослик қўмитаси томонидан рўйхатга олинди. Ўзбек шифокорлари бошқа дори-дармонларимизни ҳам олишига шубҳа йўқ.

Мазкур семинар ҳам шу мақсадда ташкил этилган. У фирмаларнинг маҳсулоти билан танишиш, дори-дармон сотиб олиш бўйича музокаралар олиб бориш имконини беради. Фирмаларнинг вакиллари айрим энг янги дори-дармонларни инсонпарварлик ёрдами сифатида ҳадя этишди. Туҳфа қилинган дори-дармонлар тошкентдаги болалар шифохоналаридан бирига жўнатилди.

Л. СТРУННИКОВА,
ЎзА мухбири.

ТИЖОРАТ ТАКЛИФИ

Ташкилот Тошкент шаҳридаги омборхонасидан нақд пулсиз ҳисоб-китоб қилиш бўйича қуйидагиларни таклиф қилади:

— томат пасталари, жемлар, қуюқлаштирилган, қайнатилган ва ивитилган сут тайёрлаш учун Россияда ишлаб чиқилган кўп иш бажарувчи қурилма.

Телефонлар: 45-65-67, 45-75-58

Факс: 45-75-23

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

Мамлакатимиз пойтахтининг иқтисодий, маданий ҳаётига оид хабарлар, савдо, алоқа, транспорт ва бошқа хизмат кўрсатиш тармоқларининг бугунги хилма—хил фаолиятига доир эълон ва билдирувлар, шунингдек, хусусий эълонлар, ҳафталик телекўрсатувлар дастури ёритиладиган ўзбек тилидаги янги нашр — "ТОШКЕНТ ҲАФТАНОМАСИ" октябрь ойидан бошлаб 90.000 НУСХАДА чоп этила бошлайди.

Рўзғор, турмуш муаммоларини ҳал қилишда Сизнинг дастёрингиз, ҳамдард, ҳамнафас кўмакчингизга айланадиган бу ҳафтаномада хабар ва билдирувларини ёритишни истаган корхоналар, ташкилотлар, хусусий шахслардан буюртмалар қабул қилина бошланди.

ТОШКЕНТ ҲАФТАНОМАСИ

1995 йилда асосан обуна йўли билан тарқатилади (нашр кўрсаткичи — 75505)

Ҳозирча эса газета—журналлар оилан савдо қилувчи дукондорлар харидорлар талабини ўрганиб, Ўзбекистон Алоқа вазирлиги матбуот тарқатиш марказининг шаҳар ёки республика бошқармаларига "ТОШКЕНТ ҲАФТАНОМАСИ"га исталган миқдорда буюртма беришлари мумкин.

"ТОШКЕНТ ҲАФТАНОМАСИ" реклама ва эълонларни ёритишда театрлар, кинотеатрлар, маданият ва маориф ҳамда спорт ташкилотларининг буюртмалари, шу жумладан, уруш ва меҳнат ногиронларининг хусусий эълонлари учун айрим ГАЗЕТАЛАРГА ҚАРАГАНДА ИККИ БАРАВАР, РЕКЛАМА—АХБОРОТ АГЕНТЛИГИНИНГ МАВЖУД НАШРЛАРИГА ҚАРАГАНДА ЭСА 25 ФОИЗ КАМ ҲАҚ ТЎЛАШ ИМТИЁЗИНИ БЕРАДИ.

"ШАРҚ"
нашриёт—матбаа концернининг
Реклама—ахборот агентлиги.

«А»дан «Я»гача

ЖИЯННИНГ ЕТТИ КУНИ

БИРИНЧИ КУН

— Ия, жиян тинчликми? Ишлаяпман дегин! Баракалла, баракалла! Йигит деган мана бундоқ бўпти. Билет неча пул? Йигирма тийин? Ма! Сиздан олмайман дейсанми? Баракалла. Хўп майли, ишингга ривож берсин.

ИККИНЧИ КУН

— Ия, ия, жиян, қойил, қойил! Ишни ҳам хўрозидан топибсанку-а. Э, қойил қойил. Бир зумда артдинг-а, мошинни ойнасини. Шунга ҳам ўн сўм олдинг. Иш кўзини биласан, сен зумраша!

УЧИНЧИ КУН

— Ҳай йигитча. Бир стакан қуй. Ия, жиян сенмисан? Морс сотаяпман дегин.Жуда ярашибди сенга бу иш. Қойил, қойил. Йигит кишига қирқ ҳунар оз дегин! Баракалла.

ТЎРТИНЧИ КУН

— Буёғи муҳаббат бўлиб кетибди-ку, жиян?! Ким у? Танишим! Ёмонмас, лекин танишинг. Аммо жиян билиб қўй, кўчада учрашмаларинг! Ана сизларга чиройли-чиройли боғларни ажратиб қўйганмиз. Ана ўша жойларда учрашларинг. Менга қара, оғзингдаги нимаси? Ҳали сигарет ҳам чекаман дегин? Анави қиз олдида чекдим-да, дейсанми? Ўзи нос чекасанми? Тўғрисини айтсам жиян, унисини ҳам, бунисини ҳам чекма!

БЕШИНЧИ КУН

— Ҳа, жиян, ишинг зўр-ку. Ашулаларни вадаванг қилиб ўтираркансан-да. Бу ишингни оти нима ўзи? "Звукозапись". Э, қойил, қойил. Кассеталар неча пул? Йигирма беш сўм. Нега қиммат? Пишиқсан, пишиқ..

ОЛТИНЧИ КУН

— Ҳов, ҳов, қўлингни торт, қўлингни торт зумраша... Жиян?!! Сенмисан?! Энди чўнтакка тушадиган одат чиқардингми? Сизни танимай қолдим, дейсанми? Тумшуғингга айлантириб бир тушурганимда нима қилардинг-а? Нима? Мен ҳам қараб турмасдим?! Молчать, тортвораман!

ЕТТИНЧИ КУН

— Ҳов, жиян, оғзингдаги нимаси? Ташла-я! Ташла! Намунча чапиллатасан. Хомуш кўринасан. Иш йўқ? Қўй, хафа бўлма! Вой ўзимнинг ишчан жиянимдан ўргилай, вой ўзимнинг "алпомишим"дан айланай! Вой ўзимнинг... Юр, сенга зўр иш бор, баракали иш. Газводада пул майдалайсан. Юр, жиян...

Юсуф БАХОДИР.
Тошкент шаҳри.

Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг

ТОШДАН ЧИҚҚАН ОВОЗ

ёхуд "ёрилгин тош, ёрилгина"

Бир маромда оҳиста ва енгил тебранаётган зилдек тегирмон тоши тўсатдан синди-ю, Нормурод тегирмончини Танқас дарёси тўлқинларидек шўх, ўйноқи овози бир муддат тиниб, ҳуши бошидан учди. У тегирмон олдида мотамсаро кишидек неча кун қолиб кетди, буни ҳозир ўзи ҳам билмайди. Бир ҳафтадирки, қишдек инжиқ, қоронғу зулматдек ёқимсиз ва кўримсиз, бадқовоқ парда қоплаб дилини ғаш қилади. Ҳа, айтмоқчи, у эртага ўттиз йиллик қадрдони бўлган тегирмонига тоғдан тош кесиб келиши керак-ку. Ҳа, хаёлпаришонлик қурсин, деди у ўзига ўзи. Негадир кўча муюлишида шу фикр бошига чақмоқдек урилди-ю, ёришмаган кўнгил кундек ёришиб, ғайрати жунбушга келди. Мана, тонг саҳардан икки тошкесар уста билан мўлжалдаги тош кесадиган жойга етиб борди-да, Фарҳоддек енг шимариб ишга киришди. Роса тўрт кун деганда она кўксидан гўдагини ажратиб олган каби қоядан керакли тошни "мумдек" кесиб олишди.

Қуёш осуда кўкдан бир маромда қўзғалиб ётоғига кетаётганда Нормурод тегирмончи икки тошкесар уста билан залворли тошни тегирмонга олиб келишди. Кўпдан бери ғайрати селдек тошиб ётган Нормурод дарров тошни тегирмон ўқига моҳирлик билан жойлаштирди. Тош бир-икки тебраниб аввалгисидек ғиз-ғиз айланиб кетди. Нормуроднинг телбалардек қувончининг чек-чегараси кўринмасди. У думбаси тарс ёриламан, деб турган асл ҳисори қўчқорини тошкесар усталар оёғи остига сўйди. Нормуроднинг ишлари яна юришиб кетди. Бир арзимаган нарса демаса, назарида ишлари аввалдагидек бир маромида силлиқ кетмоқда эди. У ҳам бўлса тегирмоннинг ичидан чиқаётган ғаллати чирқириқ овоз эди. Шу овоз тиниб тинмади-ю, тегирмончининг кўнгли тинчимади. Аввал бир неча кун бунга парвойини палак қилиб юрди. Бу овоз меъдасига тегиб, ғашини келтирадиган бўлди. Ғазаби қайнаб тегирмонни бир неча бор остин-устин қилиб, ипидан игнасигача текшириб чиқди. Аммо кўзга илинадиган на тирик, на ўлик бир нарса учратмади. Мана энди ғалати чирқироқ овоз олдида "Суқрот"дек ақли ҳайрон бўлиб ўтирибди. Тегирмонга ўз юмуши билан ташриф буюрган баъзи доно файласуфлар айтганини ҳам қилди. Бир қўй сўйиб, диний расм-русумларни ҳам ўтказди. Барибир ҳеч нарса ўзгармади. Бу лаънати овоз ҳеч тинмади. Энди нима қилсин? Тегирмонни бу ердан бошқа ерга кўчирсинми? Кўчириш ҳам, янгисини қуриш ҳам оғизда осон. Амалда-чи? Шу алфозда узоқ, адоғи кўринмас хаёлларга чўмиб ўтираркан, тегирмонни узил-кесил бошқа ерга кўчиришга аҳд қилди ва шу заҳоти енг шимариб ишга киришди. Икки ой бурун ўрнатилган тошни ташқарига олиб чиқишар экан, Нормуроднинг кўзлари беихтиёр тошдаги бир буғдой сиғадиган даражадаги кичик тешикка тушди. Тошни ерга тўла-тўкис қўйиб улгуришмасданоқ у болта ва тош ўйғич топиб келди. Ҳамма бу ҳолни кўриб бир томонга тисарилганча жим ва ҳайрон Нормуродга тикилиб қолди. Унинг на нигоҳидан, на бир ҳатти-ҳаракатидан бир нарса илғаб бўларди. Ҳадемай ҳамманинг кўзи тошда бола мушти сиғадиган даражадаги тешикка тушди. Барча нафасини ичига ютгандек қотиб қолганди. Шундай ҳаяжонли дамларда тош ичидаги кавакдан бир маҳлуқ тош сиртига сакраб чиқди-ю, ҳаммани чўчитиб юборди. Бу маҳлуқ ҳаммага аён бўлган қурбақа бўлса-да, аммо ердаги қурбақаларга сира ўхшамас эди. Бунинг ранги ям-яшил, кўзлари мунчоқдек қоп-қора, оғзида эса рангидан ҳам тоза, ниҳоятда тиниқ зангори бир хасга ўхшаган нарса тишлаб олган эди. У эҳтимол, тош ичидаги ковакдан қутилиб чиққаниданми, энтикиб-энтикиб нафас олар, атрофидаги кишилардан сира чўчимасди. Бир неча ҳаяжонли лаҳзалардан сўнг жонивор тошдан тошга сакраб секин оқаётган, шишадек тиниқ Танқас дарёсининг тубига шўнғиганича кўздан ғойиб бўлди. Мана шундан бери Нормурод тегирмончининг тегирмонига яна қанча тошлар келиб кетмади дейсиз. Аммо ҳали-ҳамон тош ичидаги антиқа ҳаёт қай тарзда кечганлиги, бу жонивор тош ичига қачон кириб қолганлиги кишилар учун сир бўлиб келмоқда.

Самад ХУДОЙНАЗАРОВ,
Китоб тумани.

Бугун — халқаро қариялар куни

МОМО ДУОГА ҚЎЛ ОЧСА...

Дунёнинг елкамга юклайман десанг дарди, ташвиши кўп. Ғалваларга тўла кунлар нуроний юзларинга ўз нақши — ажинларни солиб кетади... Дунё сени синамоқ ниятида чархпалакдек айлантириб, бутун чиққанингда бир остонага етаклайди. Бу остона — қарилик — парилик остонаси... Бу остона ҳатлаб ичкари киришга етганлар бор, етмаганлар бор... Етганларнинг тилларида, дилларида ва очиқ қўлларида Ватанга, элу-юртига яқинларига аталган яхши ниятлар пок орзулар яширинган. Етганларнинг армонлари кўп бугуннинг эртаси, эртанинг индини ҳақида..

Ривоят қилишларича, фаришталар ўзлари учун макон излаб чарчашибди, ҳаттоки гавдаларини кўтаришга ҳам мажоллари қолмабди. Шунда букчайиб кетаётган бир қария уларга елкасини тутибди. Шу бўлибди-ю, фаришталар қариялар елкасини ўзларига макон этишибди. Ўша кундан қайсики юртда фариштани асраган қариялар эъзозланса, ўша юртда урушлар тугаб, фаровонлик, тўкин-сочинлик бўлибди.

Бу ҳақиқат. Ҳақиқатдан эса юз ўгириб бўлмайди. 133 ёшли Меҳри момони биздан-да олдин ҳаётнинг ўзи тақдирлаб қўйган. Бутун бало — офатларидан омон-эсон асраб (илоё бундан кейин ҳам асрасин). Ўтган йили эса Наврўз жамғармаси уни яна бир мукофот "Меҳрибонлик" мукофоти билан тақдирлади. Энг асосийси ҳам бу эмас. У одамлардан, одамлар ундан меҳрини дариғ тутмаяпти.

Момо дуога қўл очди. Сиз ҳам унга шерик бўлинг:

— Илоё элимиз-юртимиз тинч бўлсин...

Кунларингиз қандай кечади?

ОКТЯБРЬ ОЙИ ТАЪБИРИ

ҚЎЙ

Октябрь ойида санъатда ва бизнесда омад йўлдошингиз бўлади. Ёр-биродарларингиз ва жигарларингизни кўпроқ ўйланг. Кишилардан ихлосингиз қайтмаслиги учун ортиқча кўнгилчанглик қилманг.

СИГИР

Бу ойда сабр-қаноатли бўлинг ва Сизнинг барча орзу-истакларингиз бажо бўлади. Пулни бўлар-бўлмас нарсаларга сарф қилманг.

Сизнинг молиявий ишингиз меъёрга тушиб қолади. Янги қизиқиш-севган машғулотингиз пайдо бўлади. Умуман олганда октябрь муҳим ишларингизни рўёбга чиқаришингиз учун қулай келади. Ой охирида эса Сизни кутилмаган кўнгилли янгилик — сюрприз кутмоқда.

ЖАВЗО

Бу ой дам олиш учун ғоят қулай ой. Таътилга чиқишга ҳаракат қилинг, мабодо у амалга ошмаса, унда ишга зўр бермаслик лозим. Кўп вақтингизни оилага бағишланг. Арзимас нарсаларга фиғон бўлманг, майда-чуйда нохушликларга эътибор қилманг. Ой охирида бахт Сизга кулиб боқади.

ҚИСҚИЧБАҚА

Молиявий ишлар билан машғул бўлинг. Ўз ҳиссиётларингизни фарқлаб олинг, бўлмаса аттанг деб қоласиз. Шифокор кўригидан ўтишингизни маслаҳат берамиз. Кучли таом истеъмол қилманг, шунингдек, спиртли ичимлик ичишни чекланг.

ШЕР

Октябрда ўзингизнинг кўнгил раъйингизга ишонишингиз мумкин, у панд бермайди. Рўзғор юмушлари билан машғул бўлишингиз мумкин. Сизнинг кайфиятингиз ғоят кўтаринки. Мана шу ижобий куч-ғайрат руҳини сақланг. Ой мобайнида ҳаётингизда: ишда фаол ва самарали кечади, лекин қаттиқ ишлаб юборманг.

ҚИЗ

Бу ой эркаклар учун айниқса қулай келади. Сизнинг кўпдан кутган режаларингиз ушалади, кўпгина муаммолар ечилади. Аммо ўз оилангизни унутмаслигингиз зарур. Уйда кўпроқ вақт бўлинг. Шифокор соғлиғингизни текшириб кўришини унутманг. Очиқ ҳавода бўлиш Сизга фойдали, дам олиш кунлари шаҳардан ташқарига чиқишингиз мумкин. Умуман, саломатлигингиз тўғрисида ғамхўрлик қилинг.

МЕЗОН

Сиз кўпинча булутлар устида учасиз, реалликни сезишни йўқотасиз. Лекин Сиз бу ойда теварак-атрофингиздаги муҳитни тез ва аниқ чамалай оласиз. Қабул қилинган муҳим қарорларни галга солманг. Уларни амалга ошириш учун бу ой қулайдир. Агар сизнинг "Далв"дан танишингиз бўлса, у билан яхши амалий муносабат ўрнатинг.

ЧАЁН

Сизда ўткир ақл. Лекин дилисиёҳликларингизни йиғиштириб қўйинг, мувозонат ҳолатдан чиқиб кетишга йўл қўйманг. Ҳар қандай ҳолда ҳам бошланган меҳнатни вайрон қилманг. Келгусида у Сизга муваффақият келтиради. Агар имкониятингиз бўлса, пулларингизни омонат дафтарчасига қўйинг. Айниқса болалар тўғрисида ғамхўрлик қилишга ҳаракат қилинг.

ҚАВС

Жиззакиликдан тийилишга ҳаракат қилинг. Сизнинг ўйламай-нетмай айтган фикрларингиз катта зарар келтириши мумкин. Жумладан, молиявий ишларда, шериклар билан амалий муносабатларда Сизга катта ёрдам беради. Октябрда ўзингизнинг сусткашлигингизни бартараф этишга ҳаракат қилинг. Натижада сиз ишдаги яхши якунлар учун тақдирланасиз. Фақат реалликни ҳис қилишни йўқотманг.

ТАКА

Сиз бу ойда яхши меҳнат қилишингизга тўғри келади. Табиатан Сиз ишонмовчи ва эҳтиёткорсиз, айни октябрда мана шу сизга ёрдам беради. Бошқалар тойиб кетадиган жойда сиз ўз йўлингизда ишончли ўтиб борасиз ва нимани истаган бўлсангиз, ана шунга эришасиз. Сизни кутаётган ўзгаришлардан чўчиманг. Бу ойда сизга осойишта оилавий турмуш, яқинларнинг меҳри-муҳаббати ёғилади. Шамоллашдан эҳтиёт бўлинг. Тиш дўхтирига учрашни унутманг.

ДАЛВ

Сизни турмушда катта ўзгаришлар кутмоқда. Улар сизни довдиратиб қўймасин. Бунда кишиларни фарқлай билиш маҳоратингиз ёрдам беради. Янги ғоялар ва лойиҳаларни рўёбга чиқариш учун ўзингизга хос ақл-заковатингиздан фойдаланинг. Уйқусизликдан, бехушлик ҳолатидан ҳоли бўлишга ҳаракат қилинг. Мабодо, Сизда кўнгиляқинлик юзага келса, унга қаршилик қилманг.

БАЛИҚ

Сизни икки сайёра: Юпитер ва Нептун бошқаради. Бу ҳаётингиз иккиёқлама бошланди, деган маънони англатади. Сиз севги ҳаётингизни шундай ташкил этингки, Сизни севганларнинг бирортасини ҳам ранжитманг. Сиз октябрда шароитни алмаштира олмайсиз. Бу сизнинг мавқеингизда самарали ўз ифодасини топади. Сиз, мабодо соф ижодкорликни ишчанлик ва амалий интилишларни бир-бирига уйғунлаштира олсангиз, муваффақиятга эришасиз.

БУЮК ХОРАЗМИЙ

(Давоми. Боши 3 - бетда).

— Мен бундамен,— ниҳоят сас берди. Хоразмий ёшланган кўзларини артиб саркорга тикиларкан.— Сўзларингиздан инсофли одамга ўхшайсиз. Бас, шундоқ экан, одамларни омон қолдириб, сийм-зарни олиш бирлангина кифоялансангиз, ҳамда фақирнинг ягона бойлиги бўлмиш китобларимга ҳам заҳм этмасангиз, фикримча, хўб маъқул бўлур эди.

Соқолдор саркор ҳамон хуржунларни титиш билан овора бўлган қароқчилар томон ўгирилиб, гулдираган овозда фармон берди:

— Ҳозироқ ҳаммани озод этинг. Юкларни туяларга ортинг! Кўмакка муҳтожларга ёрдам беринг, дори-дармон, сув беринг!

Саркорнинг обрўйи баланд экан шекилли, қароқчилар бир оғиз эътироз билдирмасдан, зумда босқинчидан илтифотли мезбонларга айланишиб, буйруқни адо этишга киришдилар.

— Устод,— деди аллома томон қайта ўгирилган саркор чуқур ҳурмат билан.— Устод. Сиз билан мана шундоқ вазиятда учрашамен, деб сира ўйламаган эдим. Қисмат экан... Сиз мени танимаётган чиқарсиз... Мен Сардормен. Сизнинг Марвлик шогирдингиз. Бир муддат ҳовлингизда мулозимлик ҳам қилиб эдим. Мана энди кўриб турганингиздек, йўлларда талончилик қилиб кун кўрамен...

— Эсладим, ўғлим, эсладим... Илоё, сенинг барча гуноҳларинг сени шу куйга солганлар зиммасига тушсин...

Тобора мажолини йўқотиб бораётган Хоразмий ортиқ гапиролмади.

Сардорнинг ҳам мижжаларига ёш қалқиди.

— Миннатдормен, устод... Бироқ, ишонинг, фақир бегуноҳлар қонини тўкишдан қўрқамен. Йигитларим бирлан фақат... — Ногоҳ Хоразмийнинг бир ёнга оғиб бораётганини кўрган Сардор жон ҳолатда қичқириб юборди:— Устод!

Ранги оппоқ оқариб, оғир-оғир нафас олаётган Хоразмий қумга оҳиста қулаб тушди. Сардор икки ҳатлашда устоз ёнига келиб, тиз чўкканча елкасидан қучоқлади.

— Устод!..

Пўлат ҳам қумда қоқилиб-суриниб дўстининг ёнига келди.

— Дўстим!..

Хоразмий кулимсирашга уринди.

— Кеч...

Хоразмий қўрғошин қуйилгандай оғирлашаётган қовоқларини кўтарди. Унинг нигоҳи тонгдай тиниқ ва маънодор эди.

— Ниҳоят, ниҳоят... кўрдим...

Шундай дея базўр пичирлаган ал-Хоразмий нигоҳи ила қум уммони ортига, она Хоразм тупроғига ишорат этди.

— Кўрдим...

Ал-Хоразмий яна қандайдир муҳим бир гап айтмоққа бир-икки чоғланди, балким, тасаввур кучи бирлан шундоқ кўз олдида намоён этолгани — Хоразм тупроғи хусусинда сўйламак бўлдими, ва-лекин мадори етмай шундоқ ризолик туйган ва тиниқ нигоҳ ила дорилфанодин кетиб, дорилбақо остонасига қадам қўйди...

— Аллоҳ ал-Хоразмийдек буюк зотнинг охиратини обод этгай...

Сардор янги қазилган гўр устида тиловатини тугатиб, ушбу ниятини айтган палла жами карвон аҳли, қароқчилар гувиллаб "Омин!" дея эзгу ниятга қўшилдилар...

Эртага Хиросимада XII Осиё ўйинлари бошланади

КАТТА ИМКОНИЯТЛАР МАВЖУД

Осиё ўйинлари федерациясининг анъанага айланиб қолган Осиё қитъасидаги ушбу энг нуфузли мусобақаси бу гал Японияда ўтади. У ҳар қачонгидан ҳам шиддатлироқ ўтиши кутилмоқда. Илк бор бундай йирик мусобақаларда қатнашаётган ёш Ўзбекистон жамоаси сафида 160 аъзо бор. Японияга спортчилардан ташқари мураббийлар, врачлар, журналистлар ҳам йўл олишди. Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Ўзбекистон делегацияси Марказий Осиёдан қатнашаётган энг кучли ва энг катта жамоа ҳисобланади. Ҳамюртларимиз XII Осиё ўйинларида спортнинг 20 тури бўйича қатнашадилар. Ўйлаймизки, мамлакатимиз вакиллари ўзларининг нималарга қодирликларини бутун дунёдаги спорт ишқибозларига исботлаб берадилар.

Энг кучли спортчиларимиздан ташкил топган Ўзбекистон делегацияси сафида боксчи — жаҳон кумуш медали соҳиби Ҳикматилло Аҳмедов, Наримон Отаев, машҳур гимнастикачи Оксана Чусовитина, мамлакатимизнинг энг кучли теннисчиларидан саналмиш Олег Огородов, Дмитрий Томашевич ва яна ўнлаб спорт турлари бўйича номдор вакилларимиз бор.

Байдаркачиларимиз, полвонларимиз, чим хоккей бўйича жамоамиз ҳам ишончларимизни оқлашга астойдил бел боғлашган. Шуни ҳам алоҳида айтиб ўтиш жоизки, футбол жамоамиз ўз сафига энг кучлиларни йиғиб Хиросимага йўл олди. Рустам Акромовнинг йигитлари халқаро майдонга чиққанларига кўп бўлгани йўқ. Аммо улар шу қисқа вақт ичида кўпгина хорижлик мутахассисларда яхши таассуротлар қолдиришга улгуришди. Хиросимада футболчиларимиз рақиблари учун кутилмаган меҳмон бўлиб тўп суришлари шубҳасиз.

XII Осиё ўйинлари Ўзбекистон спортчилари учун катта ютуқларни қўлга киритиш имкониятини туғдиради, ният қиламизки, спортчиларимиз бу имкониятдан тўла фойдаланадилар.

Нодир МАҲМУДОВ.

Кимда бор бунчалик латофат, ҳусн?..

"Қорадори — 94"

БАНГИЛИК — ВАҲШИЙЛИКДИР

Тўғрисини айтганда жойларда бангиликка қарши кенг тушунтириш ишлари олиб борилаётганига қарамай, фуқаролар гиёвандликдан воз кечишмаяпти. Баъзи шахслар жиноятга қўл ураётганини кўра-билиб турсаларда, ўз ҳовлиларида, турли хил экинлар орасига кўкнор, наша ўсимликларини экишмоқда. Охир-оқибатда ички ишлар ходимлари томонидан қўлга тушиб, жиноий жавобгарликка тортилмоқдалар.

Косон туман ички ишлар бўлими бошлиғи, милиция майори Баҳром ака Ҳидиров билан ҳам шу хусусда суҳбатлашдик.

— Туманимизда гиёвандлик билан шуғулланадиган фуқаролар йўқ эмас,— дея гап бошлади у.— Шу йилнинг ўтган даврида 10 дан ортиқ шундай далиллар аниқланди. Энг муҳими, уларнинг асосий қисми шаҳарда яшовчилардир. Мисол учун, Косон шаҳрининг Жиззалик маҳалласида яшовчи фуқаро Аҳад Тиркашовни олайлик. Ўзи ёш, 1962 йилда туғилган. Ўз ҳовлисига 1016 туп кўкнор экишга уни ким мажбур қилди? Ходимларимиз томонидан жиноят устида ушланиб, иши судга оширилди ва кўкнорилари йўқ қилиб юборилди. Шу маҳаллада яшовчи Шоди Абдуллаев ҳам ўз ҳовлисида 28 туп наша гиёванд ўсимлигини ўстириб, парвариш қилаётганида ушланди, у кўкнорилар ҳам йўқ қилинди. Шаҳарнинг Қуйибоғ маҳалласида яшовчи фуқаро Аркадий Арушанян эса уйида 109,8 грамм нашани сақлаётганликда қўлга олинди. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Умуман олганда туман ички ишлар бўлими ҳисобида модда билан истеъмол қилувчи бир неча фуқаро туради. Биз доимо улардан кўз-қулоқмиз. Уларни даволаш чоралари кўрилмоқда. Бундан ташқари ходимларимиз хўжаликларнинг ҳаммасида бўлишиб, шу мавзуда тушунтириш ишлари олиб боришди.

— Ана шу жиноий ишга қўл ўрган фуқароларга қаттиқ чора кўрилаяптими?

— Албатта, лекин бу ишни биргина ички ишлар ходимлари билан эплаб бўлмаяпти. Бу ишга кенг жамоатчиликни жалб этиш муҳим аҳамият касб этади. Шунингдек, мактаб, оила, фуқаролар йиғини ҳамкорлиги ҳам зарур.

Дарҳақиқат, гиёвандликка қарши курашиш ҳамманинг вазифаси бўлмоғи даркор. Бангиликка ружу қўйган фуқаролар орамизда қанчалик камайса, ҳаётимиз шунчалик осойишта бўлади. Соғлом ва тетик авлод учун замин яратамиз. Мустақил республикамизда соғлом авлод учун ҳаракат қилинаётган ҳозирги пайтда инсон ҳаётига зид бўлган гиёвандликка кескин чек қўйиш зарур.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
«Туркистон» мухбири.

Бош муҳаррир Ғаффор ҲОТАМОВ

Туркистон TURKISTAN

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-54-65; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба ва шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012. Буюртма Г — 1189 39721 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.00.